

Regeringens proposition

1984/85: 149

om lag om foder;

beslutad den 28 februari 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

SVANTE LUNDKVIST

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att 1961 års lag om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. ersätts med en ny lag om foder. Den nya lagen tar i större utsträckning än gällande lag sikte på att skydda både djurs och människors hälsa. I detta syfte uppställs i förslaget bl. a. vissa grundläggande krav på beskaffenheten av foder. Användningen av fodertillsatser som innehåller antibiotika eller andra kemoterapeutiska medel i tillväxtbefrämjande syfte förbjuds. För övriga fodertillsatser uppställs ett generellt krav på godkännande.

Gällande regler om anmälningsplikt för importörer och tillverkare av foder och om skyldighet att lämna uppgifter om fodret vid försäljningen bibehålls i huvudsak oförändrade.

Lagens tillämpningsområde föreslås utvidgat till att omfatta även foder åt vissa sällskapsdjur.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Lagförslagen i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 6), lagrådets yttrande (s. 54) och föredragandens ställningstaganden till lagrådets synpunkter (s. 63).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

1 Förslag till

Lag om foder

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag avses med

foder: vara, däri inbegripet vatten, som är avsedd att användas för utfodring av djur,

fodertillsats: dels berikningsmedel som är avsett att tillföras foder för att förbättra dess näringsvärde, dels annan vara eller ämne som är avsett att tillföras foder för att påverka dess hållbarhet, konsistens, färg, smak eller lukt eller åstadkomma annan bestämd egenskap hos fodret.

Med foder eller fodertillsats avses dock inte vara på vilken läkemedelsförordningen (1962: 701) skall tillämpas.

2 § Lagen gäller foder och fodertillsatser avsedda för hästar, renar, nötkreatur, svin, får, getter, kaniner, fjäderfä, pälsdjur, hundar, katter och odlad fisk.

Lagen gäller inte hanteringen i enskilda hem av foder avsett för hundar, katter eller kaniner, vilka hålls som sällskapsdjur.

Foders och fodertillsatsers beskaffenhet

3 § Foder får inte ha en sådan sammansättning eller beskaffenhet i övrigt att det kan antas att det

1. är skadligt eller annars otjänligt för djuret,
2. gör livsmedel från djur som utfodrats med fodret skadligt eller otjänligt som människoföda, eller
3. vid hanteringen medför hälsorisker för människor.

4 § Antibiotika och andra kemoterapeutiska medel får tillsättas foder endast för att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter eller uppställa villkor för användningen av foder som innehåller medel som avses i första stycket.

5 § Som fodertillsats får användas endast vara eller ämne som godkänts för ändamålet i fråga. Frågor om godkännande prövas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av lantbruksstyrelsen. Ett godkännande får förenas med villkor.

Hantering m. m.

6 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får föreskriva att den som yrkesmässigt för försäljning importerar, tillverkar eller förpackar foder eller fodertillsatser skall

1. göra anmälan om sin verksamhet till lantbruksstyrelsen,
2. föra sådana anteckningar över lager, tillverkning, inköp och försäljning eller annat förfogande som behövs för kontroll av att denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter följs,

3. lämna uppgifter om varan i samband med överlåtelse genom märkning eller på annat sätt.

7 § Foder skall hanteras på ett sådant sätt att det inte blir av sådan beskaffenhet som anges i 3 §.

8 § Om det behövs med hänsyn till människors eller djurs hälsa, kan regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen förbjuda eller uppställa villkor för importen, tillverkningen, försäljningen, användningen eller hanteringen i övrigt av foder eller av ett visst parti av ett foder.

9 § Ett foder får inte försälas eller användas

1. om det har en sådan beskaffenhet som inte är tillåten enligt 3 §, eller
2. om det har tillförts någon vara eller ämne i strid mot 4 eller 5 §.

10 § En vara får inte försälas som fodertillsats, om den inte får användas enligt 4 eller 5 §.

11 § Den som förvärvat vara för vilken skyldighet att lämna uppgift enligt 6 § 3 inte fullgjorts får inte sälja varan vidare utan att uppgiftsskyldigheten fullgörs.

Tillsyn

12 § Lantbruksstyrelsen utövar tillsynen över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter. Lantbruksstyrelsen får överlåta åt lantbruksnämnden att utöva viss tillsyn inom länet. Sker sådan överlåtelse, skall vad som sägs i lagen om tillsynsmyndighet gälla även lantbruksnämnden.

13 § För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt att komma in i lokaler eller andra utrymmen där foder och fodertillsatser hanteras och får där göra undersökningar och ta prover. Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för tillsynen.

14 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud kan tillsynsmyndigheten sätta ut vite.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

15 § Tillsynsmyndigheten får ta hand om foder och fodertillsatser som uppenbart är avsedda att försälas eller användas i strid med 9–11 §. Tillsynsmyndigheten får vidare ta hand om foder och fodertillsatser som avses med ett föreläggande eller ett förbud enligt 14 §, om föreläggandet eller förbudet inte efterkoms.

Har ett foder eller en fodertillsats tagits om hand, får ägaren under

tillsynsmyndighetens kontroll göra varan duglig till utfodring eller använda den för något annat lovligt ändamål. I annat fall skall varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg på ägarens bekostnad.

Avgifter

16 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får föreskriva att särskilda avgifter får tas ut för kontroll som utövas enligt denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter.

Ansvar och besvär m. m.

17 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 4 § första stycket, 5 eller 9–11 §,
2. bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av 4 § andra stycket eller 6 §,
3. åsidosätter förbud eller villkor som meddelats med stöd av 4 § andra stycket, 5 eller 8 §, eller
4. underlåter att fullgöra sin skyldighet enligt 13 § första stycket andra meningen.

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

Den som har överträtt vitesföreläggande eller vitesförbud döms inte till ansvar enligt denna lag för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Ansvar enligt första stycket inträder inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken eller enligt lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

18 § Foder och fodertillsatser som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av sådana varor samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

19 § Beslut av lantbruksstyrelsen i ärende som avses i 13 § första stycket, 14 eller 15 § får överklagas hos kammarrätten genom besvär. Föreskrifter om överklagande av beslut av lantbruksstyrelsen med stöd av ett bemyndigande enligt 4–6 och 8 §§ meddelas av regeringen.

Beslut av lantbruksnämnden får överklagas hos lantbruksstyrelsen genom besvär. Lantbruksstyrelsens beslut i ett sådant ärende får överklagas hos kammarrätten.

20 § En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut skall gälla även om det överklagas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.
  2. Genom lagen upphävs lagen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.
  3. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelser som ersatts genom bestämmelser i denna lag, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.
  4. Beslut om förbud, föreskrift, tillstånd eller medgivande som fattats enligt äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag om inte regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordnar annat.

5. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva de avvikelser från denna lag som behövs med hänsyn till övergångssvårigheter för näringslivet.

2 Förslag till

Lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701)

Härigenom föreskrivs att 1 § 4 mom. läkemedelsförordningen (1962: 701) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

4 mom.¹ Denna förordning skall inte tillämpas på de varor som avses i lagen (1981:289) om radioaktiva läkemedel.

Föreslagen lydelse

1 § 4 mom.¹

4 mom.¹ Denna förordning skall inte tillämpas på

1. de varor som avses i lagen (1981:289) om radioaktiva läkemedel.

2. djurfoder som innehåller antibiotika eller andra kemoterapeutiska medel och som har tillverkats vid foderfabrik eller liknande anläggning.

Beträffande narkotiska läkemedel tillämpas bestämmelserna i denna förordning, om de inte strider mot vad som är särskilt stadgat om narkotika.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Senaste lydelse 1981:290.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1984-12-06

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Petersson, Andersson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Lagrådsremiss med förslag till lag om foder

---

1 Inledning

Regeringen uppdrog den 29 september 1972 åt lantbruksstyrelsen att i samråd med statens jordbruksnämnd och statens livsmedelsverk göra en översyn av lagen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.

Med skrivelse den 6 mars 1981 överlämnade lantbruksstyrelsen till regeringen en promemoria i ämnet. I promemorian har styrelsen föreslagit att nämnda lag ersätts med en ny fodervarulag. Förslag till en sådan lag samt till en förordning med verkställighetsföreskrifter till lagen har fogats till promemorian. Till protokollet i detta ärende bör fogas lantbruksstyrelsens förslag till fodervarulag som *bilaga 1*.

Regeringen uppdrog vidare genom beslut den 7 december 1978 åt socialstyrelsen att utreda om s. k. högdosfoder till djur borde registreras enligt läkemedelsförordningen. Till lantbruksstyrelsens promemoria har fogats en inom socialstyrelsen den 7 maj 1979 med anledning av detta uppdrag upprättad promemoria angående förändring av villkoren för tillhandahållande av högdosfoder och koncentrat för beredning av högdosfoder. Lantbruksstyrelsen har behandlat promemorian i anslutning till sina överväganden.

Socialstyrelsen har därefter med skrivelse den 27 mars 1981 till jordbruksdepartementet överlämnat sin promemoria med hemställan att den läggs till grund för beslut om nya regler för tillhandahållande av högdosfoder.

Lantbruksstyrelsens förslag och till förslaget fogade bilagor, däribland socialstyrelsens promemoria, har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena över lagförslaget bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

Det är av stor betydelse för en rationell animalieproduktion att djuren erhåller ett lämpligt foder av god kvalitet.

De grundläggande bestämmelserna om foder finns i lagen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. (ändrad senast 1980: 193) och i kungörelsen (1962: 301) angående tillämpningen av lagen (ändrad senast 1971: 1145). 1961 års lag bygger på tanken att alla i princip bör ha rätt att tillverka, importera och saluföra vilket foder som helst, bara uppgifter om detta lämnas i den omfattning som myndigheterna bedömer erforderlig. Undantag gäller för sådana ämnen och varor som kan inverka på djurens tillväxt, hälsotillstånd eller prestationsförmåga och för foder som innehåller främmande ämnen. I fråga om dessa ämnen och varor kan krav uppställas på tillstånd för import, saluhållande och försäljning. Användningen av foder faller emellertid helt utanför lagstiftningen. Inte heller innehåller lagen några grundläggande krav på beskaffenheten av foder.

Inom foderområdet har det sedan tillkomsten av 1961 års lag skett omfattande och genomgripande förändringar. Användningen av proteinrika foder har ökat. Samtidigt har tillgången på traditionella proteinfoder vissa tider varit begränsad, vilket har lett till prishöjningar. Detta har resulterat i bl. a. ett intensifierat sökande efter nya sätt att tillgodose proteinbehovet i animalieproduktionen. Härvid har bl. a. olika kväveföreningar kommit till användning för att tillgodose främst de idisslande djurens proteinbehov. Vidare har möjligheterna att använda kolväten och olika slags kolhydratiska avfallsprodukter för produktion av proteinfoder med hjälp av mikroorganismer tilldragit sig intresse. Sådant foder kan i vissa fall medföra hälsorisker för djuren om det används i för stora kvantiteter eller till andra djurslag än det är avsett för.

Man har också börjat använda olika fodertillsatser, bl. a. antibiotika och andra kemoterapeutiska medel. Felaktigt använda kan dessa medföra hälsorisker för både människor och djur och minska effekten av läkemedel för både human- och veterinärmedicinskt bruk.

Den moderna odlingen av foderväxter har medfört en ökad användning av olika bekämpningsmedel. Därigenom har risken ökat för att främmande ämnen överförs till eller uppkommer i växterna och i fodret når alltför höga halter. De alltmer mekaniserade skördemetoderna kan också i vissa fall vid ogynnsam väderlek och otillfredsställande efterbehandling få till följd att foder, som traditionellt produceras och förbrukas på gårdarna, kan bli otjänligt.

Lösvaruhanteringen av foder har också ökat risken för att fodret tillförs främmande ämnen genom dåligt rengjorda eller felaktigt konstruerade foderbehållare.

Mot bakgrund av den utveckling som jag har redovisat i det föregående har lantbruksstyrelsen ansett att 1961 års lag har blivit föråldrad i flera avseenden. Den bör enligt styrelsen ersättas med en ny lag som mera tar sikte på fodrets hygieniska kvalitet och dess användning. Lantbruksstyrelsen har lämnat förslag till en sådan lag.

Lagförslaget tillstyrks i princip av i stort sett samtliga remissinstanser. Några remissinstanser anser dock att förslaget är oklart och att det bör överarbetas.

Även jag anser att det finns behov av en modernisering av lagstiftningen på detta område. En ny lagstiftning bör i första hand syfta till att skydda djurs och människors hälsa genom att användning av foder som kan medföra skador eller andra olägenheter från hälsosynpunkt förhindras. Men lagen bör också liksom hittills syfta till att tillgodose kraven på en tillräcklig och allsidig produktinformation.

Inom EG har utarbetats bestämmelser med syfte att få en bättre överensstämmelse mellan medlemsländernas foderbestämmelser. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag att det är angeläget att dessa bestämmelser blir beaktade också vid utformningen av bestämmelserna om foderkvaliteten i vårt land. Därigenom underlättas den internationella handeln med foder och animalieprodukter och förhindras att skadligt foder från andra länder avsätts i Sverige.

Mitt förslag: 1961 års lag skall ersättas med en ny lag. Lantbruksstyrelsens förslag bör med vissa ändringar kunna ligga till grund för den nya lagen om foder.

2.2 Foders beskaffenhet

Mitt förslag: Som grundläggande krav på beskaffenheten av foder anges att ett foder inte får vara skadligt eller annars otjänligt som djurföda, göra livsmedel från djur som utfodrats med fodret skadligt eller otjänligt som människoföda eller vid hanteringen medföra hälsorisker för människor.

Lantbruksstyrelsens förslag: Överensstämmer i sak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Har i huvudsak inte haft något att invända mot lantbruksstyrelsens förslag.

Skälen för mitt förslag: I 1961 års lag har inte uppställts några grundläggande krav på den hygieniska kvaliteten hos foder.

Vissa bestämmelser om foder åt djur finns i lagen (1944:219) om djurskydd. Enligt 2 § tredje stycket skall djur förses med erforderligt foder och vatten. Någon uttrycklig bestämmelse om kvaliteten på fodret finns inte. Vissa krav på beskaffenheten hos fodret torde dock kunna uppställas med stöd av den allmänna bestämmelsen i 2 § första stycket samma lag att djur skall behandlas väl och såvitt möjligt skyddas mot lidande. Dessa krav kan dock göras gällande endast i samband med att fodret kommer till användning.

I övrigt finns inte någon lagstiftning som reglerar kvaliteten på foder åt djur. Utvecklingen på foderområdet har emellertid, som framgår av vad jag tidigare har anfört, inneburit en ökad risk för främmande ämnen i foder. Med främmande ämnen avser jag ämnen som utan avsikt kan förekomma i fodret och som kan utgöra hälsorisk eller förändra fodrets normala sammansättning eller beskaffenhet i övrigt. Det föreligger därför i dag ett behov av att reglera kvaliteten på foder och därmed möjliggöra bl. a. kontroll av att foder inte innehåller främmande ämnen som innebär hälsorisker.

Kvalitetskravet har betydelse inte bara från djurskyddssynpunkt. Det animalieproduktproducerande djuret är ett potentiellt livsmedel vars kvalitet beror på hur djuret utfodras. Främmande ämnen kan överföras till livsmedlet, vilket i sin tur kan medföra hälsorisker för människan. En kontroll av fodret kan komplettera kontrollen av livsmedel och erbjuder sålunda en möjlighet att redan på ett tidigt stadium påverka livsmedlens kvalitet.

Förekomsten av främmande ämnen i foder medför emellertid hälsorisker också i andra hänseenden. Smittämnen och andra främmande ämnen kan på olika sätt ha negativa hälsoeffekter för människor som hanterar fodret. Det är följaktligen viktigt även från arbetsmiljösynpunkt att det ställs krav på kvaliteten hos foder.

2.3 Lagens tillämpning på jordbruksföretag

Mitt förslag: Foderlagen skall reglera även användningen av foder och fodertillsatser i jordbruksföretaget.

Lantbruksstyrelsens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Förslaget lämnas utan erinran av remissinstanserna. Några remissinstanser tar i detta sammanhang upp frågor rörande omfattningen av kontrollen.

Skälen för mitt förslag: 1961 års lag behandlar inte i något hänseende användningen av foder eller fodertillsatser till utfodring. Frågan om även

användningen borde bli föremål för reglering berördes i förarbetena till 1961 års lag i samband med att frågan om tillåtligheten av vissa specialämnen (hormonpreparat) behandlades. Departementschefen ansåg då (prop. 1961: 140 s. 55) att ett förbud mot att utan tillstånd tillföra djur hormonpreparat som riktade sig mot varje enskild djurinnehavare skulle medföra en alltför vidlyftig administrativ reglering.

Foder produceras i stor utsträckning på de enskilda gårdarna. Risken för främmande ämnen, t. ex mögeltoxiner, är inte mindre i sådant hemmaproducerat foder än i foder som producerats industriellt. Dessutom kan foder, som vid försäljningen hade godkänd kvalitet, genom felaktig lagring hos djurägaren undergå sådana förändringar att det inte längre är godtagbart från hälsosynpunkt. Om kvalitetskraven skall få någon betydelse måste de enligt min mening också gälla för jordbruksföretagen.

Detsamma bör gälla för fodertillsatser. Dessa tillverkas visserligen inte i jordbruksföretagen, men inblandningen i foder sker ofta där. När det gäller att bedöma riskerna med fodertillsatser är det av betydelse dels att halten av tillsatsämnen inte blir för hög, dels att inblandningen sker på ett tillfredsställande sätt. De villkor som uppställs i dessa avseenden bör därför omfatta också jordbruksföretagen.

Lantbruksstyrelsen har tagit upp frågan rörande tillsynen av fodrets beskaffenhet i jordbruksföretagen. Styrelsen anser att tillsynen med hänsyn till det stora antalet företag (1983 fanns ca 64 000 företag med nötkreatur, 11 000 med får, 22 000 med svin och 20 600 med fjäderfä) av praktiska och inte minst ekonomiska skäl måste begränsas.

Jag anser det vara varken behövt eller möjligt att från samhällets sida utöva någon heltäckande kontroll av fodret på gårdarna. I första hand bör tillsynen enligt min mening inriktas på fall där misstanke har uppkommit att djur utfodras med undermåligt foder eller att fodertillsatser används på ett otillåtet sätt.

2.4 Fodertillsatser

Mitt förslag: Bara fodertillsatser som är godkända får användas. För att en tillsats skall godkännas skall krävas förutom att användningen är riskfri, att tillsatsen är av värde för djuret eller att den annars bör tillåtas av särskilda skäl.

Lantbruksstyrelsens förslag: Överensstämmer med mitt förslag vad gäller kravet att fodertillsatser skall vara godkända för att få användas.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna har haft någon erinran mot att det uppställs ett generellt krav på att fodertillsatser skall vara godkända. Några remissinstanser har särskilt tagit upp frågan om färgämnes-

tillsatser. Olika åsikter har därvid framförts huruvida sådana fortsättningsvis bör tillåtas.

Skälen för mitt förslag: I 1961 års lag finns bestämmelser som gör det möjligt att närmare reglera införseln av och handeln med sådana fodertillsatser som är avsedda att inverka på djurens tillväxt, hälsotillstånd och prestationsförmåga. Visst undantag gäller för vitaminer.

Förutom ämnen, som är avsedda att på detta sätt inverka på själva djuret, tillförs djurfoder, liksom livsmedel för människan, ämnen som påverkar fodrets smak, konsistens och hållbarhet men även ämnen som är avsedda att direkt påverka färgen på de livsmedel som fås från de utfodrade djuren.

För livsmedel gäller i dag i princip att endast sådana tillsatser får användas som har godkänts. En tillsats får godkännas bara om den är av värde för konsumenterna eller av särskilda skäl behövs för livsmedlets hantering. Livsmedelsverket har i sitt remissyttrande pekat på den inkonsekvens som uppstår i förhållande till de krav som ställs upp i livsmedelslagen (1971:511) om färgtillsatser fritt får tillföras djur i direkt syfte att påverka färgen på livsmedel från djuret. Sådana färgtillsatser används f. n. för att påverka exempelvis färgen på odlad lax. En sådan användning av färgtillsatser faller utanför livsmedelslagens tillämpningsområde men motverkar lagens syfte att förhindra att livsmedel innehåller tillsatser som inte är av värde för konsumenterna eller annars behövs av särskilda skäl. Livsmedelsverket anser därför att foder som är ämnat för livsmedelsproducerande djur inte skall få innehålla tillsatta färgämnen. Sveriges fiskodlareförening anser å sin sida att ett sådant förbud skulle få negativa konsekvenser för svensk matfiskodling.

Liksom för främmande ämnen gäller för tillsatser att de kan överföras till livsmedel från ett djur som fått tillsatser i fodret. Vid tillkomsten av 1961 års lag angavs just risken för människan som ett av motiven till regleringen av användningen av specialämnen, dvs. hormoner, antibiotika och andra ämnen som tillförs djur för att inverka på tillväxt, hälsotillstånd och prestationsförmåga. Även hanteringen av tillsatser kan ibland innebära hälsorisker för människan.

Såväl med hänsyn till kravet på fullgoda livsmedel som från djurskydds- och arbetsmiljösynpunkt bör enligt min mening krävas att alla fodertillsatser skall vara godkända. Kravet på godkännande bör således inte begränsas till sådana tillsatser som används för att inverka på djurens tillväxt, hälsotillstånd eller prestationsförmåga, utan omfatta samtliga tillsatser. Liksom i fråga om livsmedelstillsatser anser jag att det för godkännande av en fodertillsats inte bör vara tillräckligt att det genom tillförlitliga undersökningar har visats att användningen är riskfri. Det bör dessutom krävas att tillsatsen är av värde för i detta fall djuret eller att tillsatsen annars bör tillåtas av särskilda skäl. Så bör t. ex. tillsatser av sådant som

normalt ingår i frilevande laxfiskars naturliga föda, såsom räkskal, kunna tillåtas i foder till odlad lax. Genom ett sådant krav kan livsmedelskonsumentens intresse av att animaliska livsmedel inte skall innehålla tillsatser som är utan värde för konsumenten tillgodoses. Fodertillsatser som används för att påverka det slutliga livsmedlet från ett djur kan nämligen som regel inte anses vara av värde för djuret. Härigenom bör således i fortsättningen kunna undvikas att tillsatser tillförs foder på ett sätt som strider mot livsmedelslagens intentioner. Om tillsatser skall tillåtas i fortsättningen bör emellertid, med visst undantag som jag återkommer till i nästa avsnitt, ankomma på regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen att avgöra med ledning av nu angivna riktlinjer.

2.5 Särskilt om antibiotika och andra kemoterapeutiska medel som fodertillsats

Mitt förslag: Användningen av fodertillsatser som innehåller antibiotika och andra kemoterapeutiska medel i tillväxtbefrämjande syfte förbjuds. Fodertillsats som innehåller kemoterapeutika för att förebygga eller bota sjukdom skall vara underkastad läkemedelsförordningens bestämmelser. På foder som tillsatts kemoterapeutika skall däremot foderlagstiftningen vara tillämplig. Kemoterapeutika skall få blandas i foder endast vid foderfabrik eller jämförbar anläggning.

Socialstyrelsens förslag: Enligt förslaget, som enbart berör s.k. högdosfoder, bör läkemedelsförordningen tillämpas på såväl sådan kemoterapeutika i koncentrerad substans, som används vid framställningen av sådant foder, som på det färdigblandade högdosfodret. Enligt förslaget bör vidare högdosfoder få blandas också i jordbruksföretagen.

Lantbruksstyrelsens förslag: Överensstämmer vad gäller högdosfoder med socialstyrelsens med den skillnaden att högdosfoder föreslås få blandas endast vid foderfabrik. Användningen av kemoterapeutika i tillväxtbefrämjande syfte bör enligt lantbruksstyrelsens förslag tillåtas även i fortsättningen. Till den enskilde djurägaren bör dock enligt förslaget inte försäljas kemoterapeutika i koncentrerad substans utan enbart foderkoncentrat.

Remissinstanserna: Socialstyrelsens och lantbruksstyrelsens förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Från ett håll framförs dock att användningen av kemoterapeutika för inblandning i foder bör regleras i en särskild författning. En remissinstans anser att det bör vara fodermedelsindustrin förbehållet att i foder blanda fodertillsatser

av typ kemoterapeutika. Andra remissinstanser anser att inblandning av kemoterapeutika bör tillåtas inte bara vid fodermedelsföretagen utan vid varje av en myndighet godkänd och registrerad foderanläggning. Några remissinstanser tar upp frågan om vilken halt av kemoterapeutika som bör tillåtas i ett foderkoncentrat som är avsett att i ett jordbruksföretag blandas i foder i tillväxtbefrämjande syfte.

Skälen för mitt förslag: Kemoterapeutika, vilket begrepp innefattar också bl. a. antibiotika och koccidiostatika, används f. n. som fodertillsats åt husdjur dels för att åstadkomma ökad tillväxt, dels för att förebygga och bota sjukdomar. I tillväxtbefrämjande syfte används inte sådan kemoterapeutika som används för att bota sjukdomar hos människor och djur.

Användningen av kemoterapeutika vållar särskilda problem därför att det finns risk för att den kan leda till att resistens utvecklas inte enbart mot det kemoterapeutikum som använts utan även mot flera andra kemoterapeutika. F. n. gäller enligt jordbruksnämndens föreskrifter (JNFS 1981: 86) att generellt tillstånd har lämnats till försäljning av ett antal kemoterapeutika. Tillståndet gäller såväl ämnena som sådana som för fodertillverkningen avsedda utspädningar av ämnena. Det generella tillståndet gäller vid försäljning till en sådan yrkesmässig tillverkare av foderblandningar som är anmäld hos jordbruksnämnden. Mot intyg av veterinär får dock försäljning ske också till annan förbrukare. Veterinären skall då bl. a. ha godkänt förbrukarens blandningsapparat. Generellt tillstånd har därutöver lämnats till försäljning av foderblandningar som innehåller en högsta halt kemoterapeutika som angivits särskilt. S. k. högdosfoder får däremot säljas endast mot veterinärintyg. Med högdosfoder avses huvudsakligen foder innehållande vissa särskilt angivna kemoterapeutika. Halten kemoterapeutika i högdosfoder bestäms av den veterinär som har utfärdat intyget.

Användningen av kemoterapeutika har under senare tid varit föremål för en omfattande diskussion. Att kemoterapeutika i låg dos har en tillväxtbefrämjande effekt får numera anses dokumenterat. Storleken av denna effekt och därmed det ekonomiska utbytet i den enskilda djuruppfödningen är dock inte helt klarlagd. Risker med användningen av kemoterapeutika i foder är som jag nyss anförde bl. a. att resistens kan utvecklas. Detta gäller såväl hos djur som hos människor. Olika aspekter på detta förhållande har varit föremål för omfattande studier utan att riskerna har kunnat klarläggas. Beträffande vissa djur som har utfodrats med foder, som har innehållit kemoterapeutika, har dock under senare tid kunnat konstateras en ökad mottaglighet för salmonella. Denna effekt är allvarlig och innebär en ökad risk för salmonellainfektioner hos människor. Förklaringen till denna effekt är inte känd.

Jordbruksnämnden införde år 1981 nya riktlinjer med skärpta krav på dokumentationen av kemoterapeutika. År 1983 har kraven utvidgats till att omfatta dokumentation rörande substansernas benägenhet att öka antalet

salmonellainfektioner. Jordbruksnämnden har också förklarat att i framtiden bör dokumentationskraven med hänsyn till människors och djurs hälsa troligtvis skärpas ytterligare.

Användningen av kemoterapeutika kan delvis ses som en följd av utvecklingen inom animalieproduktionen. Målet bör vara att användningen av kemoterapeutika i framtiden skall begränsas. Riksdagen har nyligen (rskr 1983/84: 406) i anledning av regeringens proposition om forskning (prop. 1983/84: 107) beslutat om bl. a. ökade forskningsinsatser rörande alternativa produktionsmetoder på jordbrukets och trädgårdsnäringens område inom ett sammanhållet program. Denna forskning skall bl. a. syfta till att öka kunskaperna om hur animalieproduktionen skall utformas för att negativa hälsoeffekter för djur och människor skall undvikas. Skogs- och jordbrukets forskningsråd har fått regeringens uppdrag att lägga fram förslag till ett sådant forskningsprogram. Det bör inom ramen för detta program vara möjligt att vinna kunskaper om produktionsformer vari användningen av kemoterapeutika minskar eller blir onödig. I avvaktan på att ökade kunskaper erhålls måste enligt min mening en skärpt reglering av användningen av sådana medel komma till stånd.

Lantbrukarnas riksförbund har i skrivelse den 29 juni 1984 till jordbruksdepartementet hemställt att användningen av kemoterapeutika i tillväxtbefrämjande syfte skall förbjudas. Förbundet anger som skäl för framställningen krav från livsmedelskonsumenternas sida på att livsmedel skall vara fria från sådana substanser. Med hänsyn till att det är omöjligt att genom analyser i efterhand konstatera om tillväxtbefrämjande medel har använts anser förbundet att användningen av kemoterapeutika i tillväxtbefrämjande syfte helt bör förbjudas.

Även om, som jag nyss anfört, kraven på dokumentation om medlens effekter skärpts under senare år är detta enligt min mening inte tillräckligt. Osäkerhet råder om de långsiktiga effekterna av kontinuerlig användning av foder innehållande kemoterapeutika. Flera rapporter om ökad mottaglighet för salmonella har redovisats. Det kan inte uteslutas att en sådan mottaglighet kan gälla även andra sjukdomsframkallande mikroorganismer. Med hänsyn härtill bör användningen av fodertillsatser som innehåller kemoterapeutika i tillväxtbefrämjande syfte enligt min mening förbjudas.

I framställningen från Lantbrukarnas riksförbund har anförts att de krav som ställs på inhemskt producerade livsmedel också bör gälla för importen. Även i sådana länder varifrån Sverige importerar kött förekommer i dag allmänt användning av kemoterapeutika i tillväxtbefrämjande syfte. Att förbjuda import av kött från djur som utfodrats med kemoterapeutika i detta syfte eller från länder som tillåter sådan användning av kemoterapeutika skulle emellertid strida mot Sveriges internationella åtaganden och betraktas som ett oacceptabelt handelshinder. Om man skulle införa ett förbud som enbart tar sikte på djur som utfodras med kemoterapeutika i

tillväxtbefrämjande syfte, uppkommer också kontrollsvårigheter. Det går nämligen f. n. inte att genom analys av kött från ett djur konstatera om kemoterapeutika har använts i detta syfte. Importen av kött till Sverige är förhållandevis liten. För sådant kött får därför, liksom i dag, anses tillräckligt att några rester av kemoterapeutika inte finns i köttet.

Fodertillsatser som innehåller kemoterapeutika används inte enbart i tillväxtbefrämjande syfte utan också för att förebygga och bota sjukdomar. Förutom det s. k. högdosfodret, som uteslutande används i detta syfte används också för att förebygga sjukdomar foder som får säljas utan veterinärintyg och som innehåller mindre halter kemoterapeutika. Så t. ex. tillsätts så gott som allt foder åt slaktkycklingar koccidiostatika för att förhindra uppkomst av sjukdomen koccidios. För inblandning i foder används s. k. beredningar i vilka kemoterapeutika blandats med en bärsubstans i syfte att möjliggöra en jämnare inblandning i fodret. Med beredning avser jag i fortsättningen för enkelhetens skull beredning innehållande kemoterapeutika.

Socialstyrelsen behandlar i den tidigare omnämnda promemorian frågan om kontrollen av högdosfoder. Socialstyrelsen anser att högdosfoder är att anse som läkemedel enligt läkemedelsförordningen (1962:701). Jag delar denna uppfattning. Enligt 1 § 1 mom. läkemedelsförordningen förstås nämligen med läkemedel bl. a. sådan vara som är avsedd att antingen vid invärtes eller utvärtes bruk förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom hos människor eller djur under förutsättning att varan för sådant ändamål genom beredning, dosering eller doseringsanvisning iordningställt i bruksfärdigt skick. Detta gäller emellertid inte bara högdosfoder utan allt färdigblandat foder som innehåller kemoterapeutika i sådan avsikt som anges i 1 § 1 mom. läkemedelsförordningen och således även exempelvis sådant slaktkycklingfoder, som jag nyss nämnde. Där emot är inte de beredningar som används för inblandning i fodret att anse som läkemedel enligt läkemedelsförordningen, då de inte är avsedda att tillföras djur utan föregående spädning.

Enligt min mening är detta inte en ändamålsenlig ordning. Att hantera foder som tillsatts kemoterapeutika enligt de bestämmelser som gäller för läkemedel är olämpligt redan därför att det volymmässigt rör sig om så stora kvantiteter men också för att det främst i fråga om framställningen skiljer sig från andra läkemedel och därför inte så väl låter sig inpassas i läkemedelsförordningens regelsystem. Dessutom skulle det innebära att en mängd foder kom att generellt undantas från foderlagstiftningens område och de krav som där uppställs på bl. a. den hygieniska kvaliteten. Enligt min mening bör därför foder som tillsatts kemoterapeutika genom ett uttryckligt stadgande undantas från läkemedelsförordningens tillämpningsområde.

Annorlunda förhåller det sig med de beredningar som används för inblandning i fodret. Liksom då det gäller läkemedel i övrigt för veterinärme-

dicinskt bruk bör prövningen av dessa beredningar ankomma på socialstyrelsen. Socialstyrelsen kan enligt 1 § 5 mom. läkemedelsförordningen om det finns särskilda skäl föreskriva att förordningen helt eller delvis skall tillämpas beträffande vara, som kan användas på samma sätt som läkemedel men som inte iordningsställts i bruksfärdigt skick. Socialstyrelsen har enligt vad jag har inhämtat för avsikt att meddela föreskrifter som innebär att läkemedelsförordningen i sin helhet skall tillämpas på beredningar som används för inblandning i foder som är avsett att tillföras djur för att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom. Att genomföra den nu förordade ordningen i denna del kräver således inte riksdagens medverkan.

Genom att läkemedelsförordningen blir tillämplig på beredningarna och foderlagstiftningen på sådant foder som tillsatts kemoterapeutika kommer enligt min mening användningen av fodertillsatser som innehåller kemoterapeutika för att förebygga och bota sjukdomar att få en tillfredsställande reglering. Således kommer tillverkning, förpackning, ompackning, import, handel och användning av beredningarna att vara reglerad enligt läkemedelsförordningen. Då beredningarna är att anse som farmaceutiska specialiteter innebär det att de skall vara registrerade för att få säljas. Genom registreringsförfarandet erhålls en fullgod granskning av beredningarnas farmaceutiska, farmakologiskt-toxikologiska och veterinärmedicinska egenskaper. Även den färdigblandade produkten kommer emellertid med denna lösning att bli underkastad erforderlig kontroll.

Som framgår av vad jag nyss har anfört förekommer f. n. att högdosfoder blandas av den enskilde djurägaren. En förutsättning för detta är att denne förfogar över en godkänd blandningsapparat. Lantbruksstyrelsen anser att högdosfoder i fortsättningen skall få blandas endast av foderföretag. Jag delar denna uppfattning. Enligt min mening bör det undvikas att kemoterapeutika i höga koncentrationer hanteras i jordbruksföretagen. Därför bör detta inte gälla enbart om slutprodukten är ett s. k. högdosfoder. Över huvud taget bör gälla att beredningar innehållande kemoterapeutika inte får försäljas annat än till företag som yrkesmässigt tillverkar foder för försäljning eller den som tillverkar foder för egen förbrukning och som kan antas handha inblandningen under betryggande former. Föreskrifter i detta hänseende bör meddelas av socialstyrelsen med stöd av läkemedelsförordningen.

F. n. gäller, som framgår av vad jag tidigare har anfört, enligt jordbruksnämndens föreskrifter att högdosfoder för sin användning fordrar veterinär förskrivning. Användning av annat foder än högdosfoder, som innehåller kemoterapeutika i sjukdomsförebyggande syfte, behöver däremot inte föregås av någon veterinär bedömning. I fortsättningen bör över huvud taget användning av foder innehållande kemoterapeutika inte tillåtas annat än efter veterinär förskrivning. Därigenom kommer kontrollen över användningen av kemoterapeutika att skärpas. Tillförseln av kemoterapeutika blir

då begränsad till strängt avvägda veterinärmedicinska indikationer efter utredning av vederbörande djurbesättnings hälsoproblem.

2.6 Lagens tillämpning på olika djurslag

Mitt förslag: Foderlagen skall omfatta, förutom foder åt djur i produktionen, även foder åt hundar och katter.

Lantbruksstyrelsens förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i denna del tillstyrker förslaget att foder åt hundar och katter bör omfattas av lagstiftningen. En remissinstans ifrågasätter om inte foder åt samtliga sällskapsdjur bör regleras.

Skälen för mitt förslag: 1961 års lag omfattar i princip endast foder som är avsett för djur vilka används i produktionen men inte foder avsett för sällskapsdjur.

Syftet med den av mig föreslagna foderlagen är dels att trygga kvaliteten på djurfoder, dels att tillgodose kraven på en allsidig produktinformation.

Liksom hittills bör givetvis den nya lagen i första hand tillämpas på foder avsett för djur som används i produktionen. Enligt min mening saknas emellertid anledning att inte låta lagen omfatta även foder åt hundar och katter. Färdigfabricerat foder används numera till både hundar och katter i mycket stor omfattning. Att sådant foder uppfyller grundläggande krav på kvalitet och att en okontrollerad användning av fodertillsatser inte tillåts är viktigt inte minst därför att användningen av s. k. helfoder har ökat och djur i många fall utfodras hela livet igenom med samma produkt. Kontroll av hund- och kattfoder är emellertid viktig inte bara från djurskyddssynpunkt utan också därför att fodret ofta hanteras tillsammans med livsmedel, både i handeln och i de enskilda hushållen. Framför allt är det i detta hänseende viktigt med en viss bakteriologisk kontroll av i fodret ingående animaliska komponenter. Särskilt gäller detta i fråga om förekomsten av salmonellabakterier.

Även skyldigheten att lämna uppgifter om varan spelar stor roll när det gäller foder åt hundar och katter. Sådant foder säljs i regel färdigförpackat och berett på sådant sätt att det är omöjligt för konsumenten att skaffa sig kännedom om varan på annat sätt än genom de uppgifter som lämnas på förpackningen. Att innehållet deklarerats är därför en förutsättning för att djurägaren skall kunna utfodra djuret på ett tillfredsställande sätt.

För foder åt övriga sällskapsdjur, såsom exempelvis marsvin och burfåglar, bör lagen däremot enligt min mening inte tillämpas.

2.7 Tillsynsmyndighet

Mitt förslag: Ansvar för tillsynen flyttas från jordbruksnämnden till lantbruksstyrelsen. Lantbruksstyrelsen får överlåta åt lantbruksnämnden att utöva viss tillsyn inom länet.

Lantbruksstyrelsens förslag: Förslaget överensstämmer med mitt så till vida att lantbruksstyrelsen föreslås bli tillsynsmyndighet. Enligt styrelsens förslag bör tillsynsmyndigheten få visst biträde vid tillsynen av de lokala miljö- och hälsoskyddsnämnderna.

Remissinstanserna: Förslaget att tillsynsfunktionen överförs till lantbruksstyrelsen tillstyrks i allmänhet. En remissinstans anser att tillsynen bör delas mellan lantbruksstyrelsen och livsmedelsverket. Några remissinstanser är tveksamma till miljö- och hälsoskyddsnämndernas möjligheter att delta i tillsynsarbetet och Svenska kommunförbundet avvisar helt förslaget i den delen.

Skälen för mitt förslag: Kontrollmyndighet enligt 1961 års lag är statens jordbruksnämnd. Nämnden, som redan vid tillkomsten av 1961 års lag fullgjorde vissa kontrolluppgifter inom foderområdet, har alltsedan lagens tillkomst haft denna myndighetsfunktion. Nämnden har därför lång erfarenhet då det gäller kontrollen i fabriker och i handelsledet av foder åt lantbrukets djur. Också i fråga om godkännande och kontroll av tillsatser har nämnden lång erfarenhet. Enligt mitt nyss redovisade förslag tillkommer emellertid en ny typ av tillsynsuppgift som kan sägas ligga utanför nämndens kompetensområde. Det gäller den hygieniska kontrollen av foder i fråga om förekomsten av främmande ämnen av typen bakterier och gifter. Denna kontroll kräver veterinär sakkunskap som inte finns hos jordbruksnämnden utan får inhämtas av nämnden genom samråd med andra myndigheter. Kompetensen inom det området finns i första hand hos lantbruksstyrelsen. Den ökade betoningen av människors och djurs hälsa bör enligt min mening medföra att tillsynsmyndigheten har egen veterinär sakkunskap. Därför bör, såsom lantbruksstyrelsen föreslagit, tillsynen lämpligen flyttas över dit. Denna uppfattning delas också av jordbruksnämnden. En uppdelning på flera myndigheter av tillsynsansvaret bör enligt min mening inte ske. I den mån lagstiftningen berör frågor som ligger nära sådana som faller inom en annan myndighets ansvarsområde, t. ex. livsmedelsverkets, får i stället samråd mellan myndigheterna äga rum.

All tillsyn utövas f. n. av den centrala myndigheten. Någon regional tillsynsmyndighet finns inte. I princip bör detta gälla även i fortsättningen. Vissa möjligheter att anordna regional tillsyn bör dock tillskapas, särskilt då lagen, som jag föreslagit, i fortsättningen skall omfatta även hanteringen

och användningen av foder i jordbruksföretagen. I likhet med flera remissinstanser anser jag det inte vara lämpligt att belasta miljö- och hälsoskyddsnämnderna med nya uppgifter inom foderlagstiftningens område. I stället bör lantbruksstyrelsen få möjlighet att överlåta viss tillsyn på regional nivå på lantbruksnämnderna.

Jag avser att senare återkomma till frågor rörande organisationen av foderkontrollen.

2.8 Avgifter för kontrollen av foder m. m.

Mitt förslag: Kostnaden för foderkontrollen skall täckas genom avgifter.

Lantbruksstyrelsens förslag: Enligt förslaget bör kostnaderna även till den del de avser jordbruksföretagen belasta fodervaruhandeln.

Remissinstanserna: Förslaget lämnas av flertalet remissinstanser utan erinran. Några remissinstanser är dock negativa till förslaget. Några remissinstanser anser att kostnaden för kontrollen i jordbruksföretagen inte skall belasta foderindustrin och anser att samhället bör ta ett begränsat ansvar för den kontrollen.

Skälen för mitt förslag: Enligt 1961 års lag gäller att tillverkare och importörer skall betala avgift till täckande av kostnaderna för foderkontrollen enligt taxa som på förslag av kontrollmyndigheten skall fastställas av regeringen. F. n. gäller enligt jordbruksnämndens föreskrifter (JNFS 1981: 86) att tillverkare av vissa foderblandningar skall erlägga en av jordbruksnämnden i förhållande till tillverkningsvolymen bestämd administrationsavgift. Kostnaderna för analys av fodermedelsprov skall betalas av varje företagare direkt till den institution som utfört analysen.

Enligt mitt förslag kommer foderkontrollen i framtiden att omfatta också bl. a. jordbruksföretagen. Att till någon del täcka kostnaderna för administrationen av foderkontrollen genom att ta ut avgifter av jordbruksföretagen är av praktiska skäl inte lämpligt. Vad gäller analyser är det däremot i och för sig möjligt att även i fråga om jordbruksföretag ta ut kostnaderna genom avgifter från fall till fall. Sådana kostnader kommer emellertid, med den begränsade tillsyn som föreslås, att drabba mycket ojämnt. Kostnaderna kan uppgå till ganska stora belopp för den enskilde. Utslaget på övriga led i kontrollen blir kostnaden däremot närmast försumbar.

Vad gäller kostnaderna för foderkontrollen i övrigt anser jag att riktlinjerna liksom hittills bör vara att analyskostnaderna betalas från fall till fall medan övriga kostnader täcks genom avgifter. Livsmedelsverket har i sitt

remissyttrande tagit upp frågan om de kostnader som uppkommer då verket medverkar vid granskning av nya fodertillsatser. Verket anser att dessa kostnader bör täckas genom att en avgift kopplas till registreringsansökningen. Liksom livsmedelsverket anser jag att de kostnader som uppkommer på detta sätt är att betrakta som kostnader för foderkontrollen och att de därför liksom övriga kostnader bör täckas av avgifter. Att ta ställning till om denna kostnad skall tas ut som en registreringsavgift eller på samma sätt som andra kostnader för administrationen bör liksom den närmare utformningen av avgiftssystemet i övrigt få ankomma på regeringen eller efter regeringens bemyndigande lantbruksstyrelsen.

Fodertillsatser som innehåller antibiotika och andra kemoterapeutiska medel blir med förslaget att betrakta som läkemedel och därmed underkastade bl. a. bestämmelserna om kontroll och avgifter för läkemedel. Då medlen är att anse som farmaceutiska specialiteter skall särskilda ansöknings- och årsavgifter erläggas, som motsvarar full kostnadstäckning vad gäller kontrollen av medlen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till

1. lag om foder,
2. lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701),
3. lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.

Förslaget under punkt 2 har upprättats i samråd med statsrådet Sigurd-
sen.

Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om foder

Inledande bestämmelser

1 §

I denna lag avses med

foder: vara som är avsedd att användas för utfodring av djur,

fodertillsats: dels berikningsmedel som är avsett att tillföras foder för att förbättra dess näringsvärde, dels annan vara eller ämne som är avsett att tillföras foder för att påverka dess hållbarhet, konsistens, färg, smak eller lukt eller åstadkomma annan bestämd egenskap hos fodret.

Med foder eller fodertillsats avses dock inte vara på vilken läkemedelsförordningen (1962: 701) skall tillämpas.

I paragrafen har definierats vad som avses med foder och fodertillsats. I lantbruksstyrelsens förslag har i stället för enbart foder och fodertillsats använts beteckningarna fodervara, fodermedel och fodertillsats. Även i fråga om definitionerna skiljer sig mitt förslag från lantbruksstyrelsens. Definitionen av beteckningarna foder och fodertillsats i mitt förslag har utarbetats med livsmedelslagen som förebild. Med foder avses alla varor som är avsedda att användas till utfodring av djur. Detta gäller oavsett om de först efter blandning med andra varor är lämpliga för detta ändamål eller inte. Foder består emellertid ofta inte bara av en viss råvara eller av blandningar av olika råvaror utan innehåller också andra varor, fodertillsatser, som tillförts fodret för att ge detta en viss egenskap. Begreppet fodertillsatser omfattar inte bara varor och ämnen som tillförs fodret för att påverka själva fodret utan även varor och ämnen som tillsätts för att åstadkomma effekt på djuret. I den mån fodertillsatser tillförts ett foder är tillsatserna att jämställa med foder eftersom de faktiskt kommer att användas till utfodring.

2 §

Lagen gäller foder och fodertillsatser avsedda för hästar, renar, nötkreatur, svin, får, getter, kaniner, fjäderfä, pälsdjur, hundar, katter och odlad fisk.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning i fråga om vissa slag av foder eller fodertillsatser.

I paragrafens första stycke görs en uppräknig av de djurslag på vilka lagen äger tillämpning. I förhållande till 1961 års lag innebär det en ändring att lagen har gjorts tillämplig även på foder och fodertillsatser för vissa sällskapsdjur, nämligen hundar och katter. Skälen för detta framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 2.6. Dessutom har lagen gjorts tillämplig på foder och fodertillsatser för ren. Den naturliga fodertillgången för ren kan vissa år vara så begränsad att stödutfodring blir nödvändig. Under sådana förhållanden saknas skäl att inte låta lagstiftningen omfatta även foder och fodertillsatser för renar.

Lagen har utformats så att den i princip gäller för alla de foder och fodertillsatser som är avsedda att användas för de angivna djurslagen. Med beteckningen pälsdjur i lagtexten avses djur som föds upp därför att skinnet är värdefullt, exempelvis mink och räva.

Foders och fodertillsatsers beskaffenhet

3 §

Foder får inte ha en sådan sammansättning eller beskaffenhet i övrigt att det kan antas att det

1. är skadligt eller annars otjänligt som djurföda,
2. gör livsmedel från djur som utfodrats med fodret skadligt eller otjänligt som människoföda, eller
3. vid hanteringen medför hälsorisker för människor.

I paragrafen, som saknar motsvarighet i 1961 års lag, anges de grundläggande kraven på beskaffenheten av foder. Motiven härför har redovisats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.2.

Begreppen skadligt och otjänligt i första och andra punkten har samma innebörd som motsvarande begrepp i livsmedelslagen. Ett foder skall anses vara skadligt om det innehåller sjukdomsalstrande mikroorganismer eller gifter eller andra skadliga ämnen i sådan mängd att det finns uppenbar risk för sjukdom eller annan rubbning av hälsotillståndet. Ett foder skall anses vara otjänligt då det innehåller föroreningar av olika slag eller har för hög halt av vissa bakterier eller mikroorganismer som normalt inte bör finnas i fodret och som kan befaras framkalla inte önskvärda förändringar i detta. (Jfr departementschefens uttalanden i förarbetena till livsmedelslagen, prop. 1971:61 s. 188 f.). Paragrafen kompletteras i 9 § punkt 1 med ett förbud att försälja eller använda ett foder som inte uppfyller de uppställda kraven.

4 §

Antibiotika och andra kemoterapeutiska medel får tillsättas foder endast för att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter eller uppställa villkor för användningen av foder som innehåller medel som avses i första stycket.

I 4 och 5 §§ regleras användningen av fodertillsatser. 4 §, som saknar motsvarighet i 1961 års lag, innebär ett förbud mot användning av fodertillsatser som innehåller kemoterapeutika i tillväxtbefrämjande syfte. Genom att, som jag föreslagit i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.5, läkemedelsförordningen görs tillämplig på s. k. beredningar innehållande kemoterapeutika kommer dessa substanser enligt definitionen i 1 § inte att omfattas av foderlagstiftningen. Genom att förbudet i förevarande paragrafs första stycke har utformats så att kemoterapeutika bara får tillsättas foder för att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom förhindras emellertid att kemoterapeutika som inte är underkastad läkemedelsförordningens bestämmelser används för inblandning i foder. Detta kommer att gälla allt foder som framställs i Sverige men däremot inte sådant som importeras. Eftersom läkemedelsförordningen enligt mitt för-

slag inte skall tillämpas på foder som tillsatts kemoterapeutika kommer kemoterapeutika, som ingår i foder som blandas utomlands, inte att bli underkastad socialstyrelsens kontroll. I stället blir 5 § tillämplig. För kemoterapeutika som ingår som tillsats i sådant foder krävs således liksom för övriga fodertillsatser att tillsatsen är godkänd.

Eftersom läkemedelsförordningen inte skall vara tillämplig på foder som tillsatts kemoterapeutika måste användningen av fodret kunna regleras med stöd av bestämmelser i foderlagen. I paragrafens andra stycke har därför införts en möjlighet att meddela föreskrifter och villkor för användningen av foder innehållande kemoterapeutika. Med stöd av dessa bestämmelser blir det möjligt att närmare ange om speciella förutsättningar bör vara uppfyllda för att ett foder skall få användas, t. ex. i fråga om djurslag, ålder, vikt eller liknande. Även krav på veterinärintyg kan uppställas med stöd av bestämmelserna i detta stycke.

5 §

Fodertillsatser skall vara godkända för att få användas. Frågor om godkännande prövas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av lantbruksstyrelsen. Ett godkännande får förenas med villkor.

I paragrafen ställs upp ett generellt förbud mot att använda fodertillsatser som inte har godkänts. Delvis motsvarande bestämmelser finns i 1961 års lag i 7 § första och fjärde styckena.

Enligt paragrafen får ett godkännande förenas med villkor. Ett sådant villkor kan t. ex. vara att vissa tillsatser endast får blandas med hjälp av godkänd utrustning.

Bestämmelserna i 4 och 5 §§ kompletteras i dels 9 § punkt 2 med ett förbud att försälja eller använda foder som har tillförts fodertillsats i strid mot dessa paragrafer, dels med ett förbud enligt 10 § att försälja fodertillsats som inte får användas enligt 4 § eller som inte har godkänts enligt 5 §.

Hantering m. m.

6 §

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får föreskriva att den som yrkesmässigt för försäljning importerar, tillverkar eller förpackar foder eller fodertillsatser skall

1. göra anmälan om sin verksamhet till lantbruksstyrelsen,
2. föra sådana anteckningar över lager, tillverkning, inköp och försäljning eller annat överlämnande som behövs för att kontrollera att denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter följs,
3. lämna uppgifter om varan i samband med försäljningen genom märkning eller på annat sätt.

Första och andra punkterna i paragrafen, som i huvudsak motsvarar 4 och 10 §§ i 1961 års lag, innehåller bestämmelser om anmälningsplikt och skyldighet att föra anteckningar.

I tredje punkten, som motsvarar 5 § i 1961 års lag, bemyndigas regeringen, eller efter regeringens bestämmande lantbruksstyrelsen, att meddela föreskrifter om varudeklaration. Sådan deklaration kan krävas beträffande alla foder eller fodertillsatser oavsett om de försäljs färdigförpackade eller på annat sätt. Uppgifterna skall lämnas i samband med försäljningen.

I förarbetena till 1961 års lag (prop. 1961: 140 s. 70) uttalade departementschefen att utgångspunkten för bedömningen av uppgiftsskyldighetens omfattning borde vara att sådana uppgifter skulle lämnas att det av dem framgick vem som var tillverkare eller importör samt varans kvalitet och lämplighet för avsett djurslag. Vid uppgiftsskyldighetens bestämmande borde beaktas de svårigheter som kunde föreligga att lämna uppgifterna samt möjligheten att genom analyser eller på något annat sätt kontrollera dessa. Enligt jordbruksnämndens föreskrifter (JNFS 1981: 86) gäller f. n. att uppgifter skall lämnas om tillverkarens eller importörens namn och adress, tillverkningsorten, namn eller beteckning på fodret, uppgift om användningsområde där detta är begränsat samt fodrets innehåll av vissa särskilt angivna ämnen eller ämnesgrupper. På förpackningen skall också för flertalet foderblandningar anges att tillverkaren på begäran lämnar upplysning om de slag av råvaror som ingår i blandningen.

En riktig och allsidig varuinformation är av stor betydelse för djurägarerna. De riktlinjer som hittills har gällt beträffande uppgiftsskyldighetens omfattning bör även i fortsättningen tillämpas. Grunden bör vara att uppgifter som har betydelse för produktionsekonomin samt uppgifter om innehåll av sådana ämnen eller råvaror som kan ge bismak på producerade livsmedel skall deklarerar.

Bestämmelsen i tredje punkten kompletteras i 11 § med ett förbud att försälja foder och fodertillsatser om uppgiftsskyldigheten inte har fullgjorts.

7 §

Foder skall hanteras på ett sådant sätt att det inte blir skadligt eller annars otjänligt som djurföda eller medför hälsorisker för människor.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1961 års lag, innehåller bestämmelser om hanteringen av foder.

Vid olämplig lagring och hantering i övrigt av foder kan kvaliteten förändras avsevärt. Så t. ex. ökar lösvaruhanteringen av vissa foder risken för sammanblandning med främmande ämnen genom dåligt rengjorda eller felaktigt konstruerade foderbehållare. I paragrafen har därför ställts upp en allmän regel med krav på hanteringen av foder. Den närmare regleringen får ske genom verkställighetsföreskrifter. Sådana föreskrifter kan avse t. ex. användningen av varor, ämnen eller utrustning vid hanteringen av foder eller annan förvaring av varor, ämnen eller utrustning tillsammans med foder.

8 §

Om det behövs med hänsyn till människors och djurs hälsa, kan regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen förbjuda eller uppställa villkor för importen, tillverkningen, försäljningen, användningen eller hanteringen i övrigt av foder eller av ett visst parti av ett foder.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 7 § andra och fjärde styckena i 1961 års lag. I förhållande till 1961 års lag gäller dock den skillnaden att möjligheten att ingripa beträffande foder som innehåller främmande ämnen inte begränsats till att avse, förutom import, enbart försäljning utan den har utvidgats till att omfatta också tillverkningen, användningen och hanteringen i övrigt. Med hanteringen i övrigt avses sådana åtgärder som exempelvis beredning, förvaring, förpackning och transport.

I sammanhanget vill jag erinra om att bestämmelserna i förordningen (1973: 233) om skyldighet för myndighet att underrätta kommerskollegium om vissa föreskrifter m. m. kan bli tillämpliga på föreskrifter enligt denna paragraf som kan inverka på handeln mellan Sverige och andra länder.

9 §

Ett foder får inte försälas eller användas

1. om det har en sådan beskaffenhet som inte är tillåten enligt 3 §, eller
2. om det har tillförts någon fodertillsats i strid mot 4 eller 5 §.

10 §

En vara får inte försälas som fodertillsats, om den inte får användas enligt 4 § eller om den inte har godkänts enligt 5 §.

11 §

Ett foder eller en fodertillsats får inte försälas, om skyldighet att lämna uppgift enligt 6 § 3 föreligger och denna inte har fullgjorts.

Paragraferna syftar till att förhindra att foder och fodertillsatser som har sådan kvalitet eller sammansättning att de inte uppfyller uppställda krav, som inte är godkända eller vars sammansättning är okänd kommer ut i marknaden eller används.

Skälen till att även användningen förbjuds framgår av den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.

Tillsyn

12 §

Lantbruksstyrelsen utövar tillsynen över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter. Lantbruksstyrelsen får överlåta åt lantbruksnämnden att utöva viss tillsyn inom länet. Sker sådan överlåtelse, skall vad som sägs i lagen om tillsynsmyndighet gälla även lantbruksnämnden.

Paragrafen motsvarar delvis 3 § tredje stycket i 1961 års lag.

De grundläggande frågorna om tillsyn har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.7. I den mån lantbruksstyrelsen överlåter tillsynsuppgifter på lantbruksnämnderna bör dessa ha samma befogenheter som lantbruksstyrelsen vid utövandet av tillsynen. En bestämmelse härom har tagits in i paragrafen.

13 §

För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt att komma in i lokaler eller andra utrymmen där foder och fodertillsatser hanteras och får där göra undersökningar och ta prover. Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få äe upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Den hos vilken prov tas är skyldig att hjälpa till vid provtagningen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Paragrafen motsvarar delvis 10 § och i huvudsak 11 § i 1961 års lag.

14 §

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud kan tillsynsmyndigheten sätta ut vite.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

Första och andra styckena motsvarar delvis 18 § i 1961 års lag. Tredje stycket saknar motsvarighet i 1961 års lag.

Paragrafen syftar till att möjliggöra en effektiv kontroll över efterlevnaden av lagen.

Vid bifall till proposition 1984/85: 96 med förslag till lag om viten m. m. kommer frågan om utdömande av vite att prövas av länsrätten.

15 §

Tillsynsmyndigheten får ta hand om foder och fodertillsatser som uppenbart är avsedda att försäljas eller användas i strid med 9–11 §. Tillsynsmyndigheten får vidare ta hand om foder och fodertillsatser som avses med ett föreläggande eller ett förbud enligt 14 §, om föreläggandet eller förbudet inte efterkoms.

Har ett foder eller en fodertillsats tagits om hand, får ägaren under tillsynsmyndighetens kontroll göra varan duglig till utfodring eller använda den för något annat lovligt ändamål. I annat fall skall varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg.

Paragrafen, som saknar motsvarighet i 1961 års lag, har utformats med 27 § livsmedelslagen som förebild.

Avgifter

16 §

Regeringen får förordna att särskilda avgifter får tas ut för den tillsyn som utövas enligt denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 12 § i 1961 års lag. Frågor om finansiering av foderkontrollen har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.8.

Ansvar och besvär m. m.

17 §

Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 4 § första stycket, 5, 7 eller 9–11 §,
2. bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av 4 § andra stycket eller 6 §,
3. åsidosätter förbud eller villkor som meddelats med stöd av 4 § andra stycket, 5 eller 8 §, eller
4. underlåter att fullgöra sin skyldighet enligt 13 § första stycket andra eller tredje meningen.

Ansvar enligt första stycket inträder inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

Om ansvar för den som i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av 8 § inför foder till riket eller gör försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

De i paragrafen intagna straffbestämmelserna motsvarar i stort dem som finns i 1961 års lag. Tillägg har gjorts så att även brott mot de bestämmelser som avser att trygga en kvalitetsmässigt riktig användning av foder kan beivras. Ansvar enligt foderlagen skall inte inträda, om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken, t. ex. enligt 16 kap. 13 § för djurplågeri.

18 §

Foder och fodertillsatser som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av sådana varor samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

Paragrafen motsvarar 15 § i 1961 års lag.

19 §

Beslut av lantbruksnämnden får överklagas hos lantbruksstyrelsen genom besvär. Beslut av lantbruksstyrelsen i en dit överklagad fråga får inte överklagas. Beslut av lantbruksstyrelsen i övrigt med anledning av besvärsärendet får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Beslut av lantbruksstyrelsen i ärende som avses i 13 § första stycket, 14 eller 15 § får överklagas hos kammarrätten genom besvär. Föreskrifter om överklagande av beslut av lantbruksstyrelsen med stöd av ett bemyndigande enligt 2 § andra stycket, 4–6 och 8 §§ meddelas av regeringen.

20 §

En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut skall gälla även om det överklagas.

Paragraferna innehåller besvärs- och verkställighetsbestämmelser.

4.2 Förslaget till lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701)

I § 4 mom.

Denna förordning skall inte tillämpas på

1. de varor som avses i lagen (1981: 289) om radioaktiva läkemedel,
2. djurfoder som innehåller antibiotika eller andra kemoterapeutiska medel och som har tillverkats vid foderfabrik eller liknande anläggning.

Beträffande narkotiska läkemedel tillämpas bestämmelserna i denna förordning, om de inte strider mot vad som är särskilt stadgat om narkotika.

I paragrafen har det nu gällande undantaget i 4 mom. första stycket för varor som avses i lagen (1981: 289) om radioaktiva läkemedel i oförändrad lydelse tagits in i en första punkt. I en ny andra punkt har införts ett nytt undantag från förordningens tillämpningsområde, nämligen för foder som innehåller kemoterapeutika. Skälen till varför sådana varor bör undantas från läkemedelsförordningens tillämpningsområde har redovisats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.5.

4.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor

I 3 § första stycket punkt 3 har en följdändring gjorts.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om foder,
2. lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701),
3. lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Lantbruksstyrelsens förslag till fodervarulag

Inledande bestämmelser

1 § I denna lag avses med

fodervara: vara som är avsedd att användas för utfodring av djur med undantag av vara på vilken läkemedelsförordningen (1961: 701) är tillämplig,

fodermedel: fodervara, som huvudsakligen är avsedd att användas för djurs energiförsörjning,

fodertillsats: fodervara, som huvudsakligen är avsedd att användas för andra ändamål än djurs energiförsörjning,

främmande ämne: ämne som inte utgör fodertillsats och som, om det ingår i fodervara, kan utgöra hälsorisk för människor eller djur,

hantering av fodervara: dels framställning, beredning, behandling, förvaring, förpackning, omförpackning eller transport av fodervara, dels saluhållande, försäljning eller annat överlämnande av fodervara för förbrukning.

2 § Lagen gäller fodervaror för de djurslag som anges av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan för särskilt djurslag medge att lagen ej skall gälla viss fodervara.

Fodervarors beskaffenhet

3 § En fodervara får ej ha sådan sammansättning eller beskaffenhet i övrigt att det kan antagas att den

1. är skadlig som djurföda,
2. gör livsmedel från djur som utfodrats med varan olämpligt som människoföda, eller
3. vid hanteringen överför smitta till människor.

4 § Som fodertillsats får användas endast sådan tillsats som godkänts. Fråga om godkännande prövas av den myndighet som regeringen bestämmer. Godkännandet kan förenas med villkor.

Anmälan

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att den som för avsalu importerar eller hanterat fodervaror skall göra anmälan om sin rörelse samt föra sådana anteckningar över lager, produktion, inköp och försäljningar eller annat överlämnande som fordras för kontrollen av att denna lag och de med stöd av lagen givna föreskrifterna följs.

Hantering och införsel

6§ Fodervaror skall hanteras på sådant sätt att de ej blir skadliga som djurföda.

7§ I syfte att hindra skadlig inverkan på fodervaror kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om användningen av varor, ämnen eller utrustning vid hanteringen av fodervaror eller om förvaringen av varor, ämnen eller utrustning tillsammans med fodervaror.

8§ Om det fordras med hänsyn till människornas eller djurens hälsa, kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda eller uppställa villkor för användningen, hanteringen eller införseln till riket av en fodervara eller ett visst parti av en fodervara.

9§ Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva att den som för avsalu importerar eller hanterat fodervaror skall lämna uppgifter om varan i samband med försäljningen, t. ex. genom märkning av förpackningen.

10§ En fodervara får ej saluhållas

1. om den har sådan beskaffenhet som ej är tillåten enligt 3 §,
2. om den tillförts fodertillsats i strid mot 4 §, eller
3. om föreskrifter enligt 9 § ej fullgjorts och tillsynsmyndigheten ej medgivit undantag.

Tillsyn

11§ Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och med stöd därav meddelade föreskrifter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndighet).

12§ För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt att komma in i lokal eller annat utrymme där fodervara hanteras och får där göra undersökning eller taga prov. Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Den hos vilken prov tages är skyldig hjälpa till vid provtagningen.

Polismyndigheten är skyldig att lämna den handräckning som behövs för att tillsynen skall kunna utföras.

13§ Tillsynsmyndigheten får meddela sådant föreläggande eller förbud som behövs för att lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud kan tillsynsmyndigheten utsätta vite.

Underlåter någon att vidta åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag eller enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

14 § Tillsynsmyndigheten får taga hand om fodervara som saluhålles eller uppenbart är avsedd att saluhållas i strid mot 10 §. Tillsynsmyndigheten får vidare taga hand om fodervara som avses med föreläggande eller förbud enligt 8 eller 13 §, om föreläggandet eller förbudet ej efterkommes.

Har fodervara tagits om hand får varans ägare under tillsynsmyndighetens kontroll göra den duglig till utfodring eller använda den för annat lovligt ändamål. I annat fall skall varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg.

15 § Kostnaderna för fodervarukontroll skall ersättas enligt bestämmelser som regeringen meddelar.

Ansvar och besvär m. m.

16 § Till böter dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 3, 4, 6 eller 10 §,
2. bryter mot åläggande eller föreskrift som meddelats med stöd av 5, 7, 8 eller 9 §,
3. vid varudeklaration enligt 9 § lämnar sådana oriktiga uppgifter, som innebär skada eller annan olägenhet för mottagaren,
4. åsidosätter villkor som meddelats med stöd av 4 §, eller
5. underlåter att fullgöra sin skyldighet enligt 12 § första stycket andra eller tredje meningen.

Vad som sägs i första stycket gäller ej om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Om ansvar för den som i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av 8 § inför fodervara till riket eller gör försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

17 § Fodervara som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av sådan fodervara samt ekonomiskt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkat, om det ej är uppenbart obilligt.

18 § Talan mot beslut av tillsynsmyndighet föres genom besvär hos kammarrätten.

19 § Tillsynsmyndigheten kan förordna, att dess beslut skall lända till efterrättelse utan hinder av att talan förs mot beslutet.

20 § Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av tillsynsmyndigheten.

1. Denna lag träder i kraft den
2. Genom den nya lagen upphävs lagen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.

Sammanställning av remissyttrandena

Efter remiss har yttranden över lantbruksstyrelsens förslag kommit in från socialstyrelsen, konsumentverket, statens livsmedelsverk, statens jordbruksnämnd, hovrätten för västra Sverige, kammarrätten i Jönköping, statens lantbrukskemiska laboratorium (SLL), Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Svenska kommunförbundet, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Svenska kennelklubben (SKK), Stiftelsen veterinär foderkontroll, Dagligvaruleverantörers förbund och Kooperativa förbundet (KF). Socialstyrelsen har bifogat yttrande från statens bakteriologiska laboratorium (SBL) och från länsläkarorganisationen i Uppsala län. Yttrande har även kommit in från läkemedelsindustrins branschorganisationer och Sveriges fiskodlareförening.

1 Allmänt

Förslaget till ny foderlag har i allmänhet mottagits positivt.

1.2 Konsumentverket: Konsumentverket har granskat föreliggande förslag till lagstiftning med utgångspunkt från enskilda konsumenters intressen. Konsumenter i detta sammanhang är framför allt personer som äger sällskapsdjur av olika slag. Fodervarulagstiftningen bör enligt konsumentverkets mening reglera marknadsföringen av färdigt foder för sådana djur. Det är dock uppenbart att lagförslaget främst är utformat för andra ändamål. Regelsystemet förefaller bäst tillämpligt vid yrkesmässig djuruppfödning och djurhållning, framför allt för livsmedelsproduktion.

Förslaget ger dessutom intryck av att ha tillkommit hastigt och på ett ogenomtänkt sätt. På grund härav visar materialet sådana brister i omfattning och kvalitet, att det inte kan läggas till grund för lagstiftning.

1.4 Statens jordbruksnämnd: Jordbruksnämnden anser det angeläget att den nuvarande foderlagstiftningen moderniseras både vad gäller tillämpningsområde på olika djurslag och på olika fodervaror. Nämnden tillstyrker därför förslaget.

1.5 Hovrätten för västra Sverige: Hovrätten har i huvudsak inte någon erinran mot det förslag till ny fodervarulagstiftning som lagts fram av arbetsgruppen med representanter för lantbruksstyrelsen, jordbruksnämnden och livsmedelsverket.

1.6 Kammarrätten i Jönköping: Kammarrätten, vars granskning av utredningens förslag helt inriktats på de rättsliga aspekterna, har ingen erinran emot att förslaget läggs till grund för lagstiftning.

1.7 Statens lantbrukskemiska laboratorium: I fråga om *fodervarulagens utformning* har SLL intet att erinra.

1.8 Sveriges lantbruksuniversitet: SLU tillstyrker i stort det framlagda förslaget.

1.13 Dagligvaruleverantörers förbund: Vi ser — — — med tillfredsställelse att arbetsgruppen har tagit hänsyn till internationella handelsaspekter och de regler som gäller på fodervaruområdet inom EG.

Vi beklagar dock att förslaget till fodervarulagstiftning har gått ut på remiss i en så oklar form.

1.14 Kooperativa förbundet: Kooperativa förbundet tillstyrker i princip det förelagda förslaget till ny fodervarulag och fodervaruförordning där huvudsyftet varit att mer än tidigare skapa ett skydd för människors och djurs hälsa.

Emellertid anser KF att förslaget bör överarbetas mera i detalj och presenteras som ett enhetligt konkret förslag. Detta gäller såväl själva lagen som förordningen och den framlagda kungörelsen med tillämpningsföreskrifter. — — —

KF får därför föreslå att man så snart beslut fattats om tillsynsmyndighet bör göra en slutlig genomarbetning av såväl lagen som förordningen och av tillämpningsföreskrifterna. Härvid bör, särskilt i samband med utarbetande av tillämpningsföreskrifterna, samråd ske med parter representerande berörda branscher och djurkategorier.

2 Lagens tillämpning på enskilda jordbruksföretag

Förslaget att lagen skall äga tillämpning också på de enskilda jordbruksföretagen tillstyrks eller lämnas utan erinran av remissinstanserna. Några remissinstanser tar upp frågor rörande omfattningen av kontrollen.

2.8 Sveriges lantbruksuniversitet: Kontroll av fodermedel och fodertillsatser skall liksom tidigare ske i handelsledet. Dessutom diskuteras huruvida kontroll av tillsatser av *främmande ämnen* även skall göras i enskilda besättningar. Aktuella i det sammanhanget är särskilt stora enheter med egen tillverkning. SLU anser att denna kontroll kan inskränkas till sådana fall, då analyser av djurprodukterna tyder på användning av foder med för höga halter av främmande ämnen.

2.9 Svenska kommunförbundet: Utöver de — — — fodervaror som nu regleras i lagen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. föreslås att lagstiftningen skall omfatta bl. a. även — — — fodervaror som framställs i det enskilda jordbruksföretaget — — —. Styrelsen tillstyrker det utvidgade tillämpningsområdet.

2.10 Lantbrukarnas riksförbund: Svenskt lantbruk har som mål att producera högkvalitativa livsmedel fria från skadliga substanser. Med hänsyn till att animalieproduktionen i huvudsak syftar till att framställa livsmedel, vars kvalitet påverkas av fodrets sammansättning, anser LRF det rimligt att fodervarulagstiftningen även äger tillämpning i enskild besättning. Kontrollens omfattning måste dock utformas med beaktande av de praktiska och ekonomiska förutsättningarna. Kontrollen i enskilda besättningar bör endast omfatta främmande ämnen och fodertillsatser, och begränsas till de fall där uppenbar misstanke föreligger om kontaminering. Med fodertillsatser avses i första hand kemoterapeutika och vissa spårelement.

2.12 Stiftelsen veterinär foderkontroll: Stiftelsen anser att kontrollen i enskilda besättningar ej bör inskränkas till att gälla enbart främmande ämnen. Enligt Stiftelsens mening bör kontrollen även omfatta exempelvis tillsatser såsom koppar, selen och dylikt, vilka kan tänkas användas av enskilda lantbrukare i halter som kan ge restmängder i slaktkroppar och i olyckliga fall även medföra förgiftningsfall bland djuren.

3 Främmande ämnen och fodertillsatser

Lantbruksstyrelsens förslag i fråga om främmande ämnen och tillsatser tillstyrks i allmänhet eller lämnas utan erinran av remissinstanserna.

3.1 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen anser att den nya lagstiftningen bör innehålla regler om hur överblivet högdosfoder bör behandlas. Anledningen härtill är att man i största möjliga utsträckning bör förhindra att antibiotika tillförs miljön.

Lågdosfoder används i tillväxtfrämjande syfte. Anledningen till den ökade tillväxten vid användningen av lågdosfoder är inte känd. Genom användning av lågdosfoder kan resistens utvecklas inte enbart mot antibiotikum som använts utan även mot flera andra antibiotika, dvs. multiresistens. Det finns därför anledning att befara att resistenser utvecklas mot medel som använts för människor. Socialstyrelsen anser därför att forskningen bör intensifieras vad avser orsakerna till att lågdosfoder är tillväxtbefrämjande. Det kan därvid bl. a. visa sig möjligt att uppnå motsvarande effekter på annat sätt.

3.1.a Statens bakteriologiska laboratorium: Särskilt tillfredsställande är att kemoterapeutika avsett för högdosfoder skall registreras av socialstyrelsen och vara underkastat läkemedelsförordningen samt förskrivas av veterinär. Därigenom bör det vara möjligt att utvälja medel med minimerade ekologiska effekter och att verka för restriktivitet vid användning av högdosfoder för att därigenom minska risken för ett oönskat selektionstryck som gynnar spridningen av antibiotikaresistenta bakterier till djur och människor.

3.3 Statens livsmedelsverk:

Färgämnen i fodervaror

Livsmedelsverket har — — — som sin principiella ståndpunkt hävdad att färgämnen inte bör tillföras foder till livsmedelsproducerande djur i syfte att påverka livsmedlets färg. Arbetsgruppen nämner här som exempel tillsatser som ger ägg och fiskkött en starkare färg. Livsmedelsverkets inställning grundar sig på livsmedelslagstiftningens restriktiva regler om livsmedelstillsatser. Enligt 2 § livsmedelskungörelsen (1971: 807) får nämligen tillsats godkännas endast om den är av värde för konsumenterna eller av särskilda skäl behövs för livsmedlets hantering. Även om bestämmelsen formellt endast är tillämplig på bl. a. färgämne som livsmedelstillsats, är självfallet dess syfte att skydda konsumenterna, dvs. förhindra att livsmedel innehåller tillsatser som inte är motiverade av ovannämnda skäl. Livsmedelsverket hävdar således bestämt att fodervaror som är ämnade för livsmedelsproducerande djur inte skall innehålla tillsatta färgämnen.

Inblandning av kemoterapeutika i foder avsett för livsmedelsproducerande djur

Livsmedelsverket anser — — — att stor restriktivitet måste iakttas när det gäller att godkänna användningen av fodertillsatser, typ kemoterapeutika. Denna inställning grundar sig främst på svårigheten att med absolut säkerhet förutse effekterna vid långtidsanvändning av dessa ämnen i animalieproduktionen. En för livsmedelsverket betydelsefull omständighet är också att det från konsumenthåll ställs ökande krav på att livsmedel skall vara fria från främmande ämnen. Av bl. a. dessa skäl är det viktigt att det finns tillfredsställande kontrollkapacitet, om det av produkttekniska eller terapeutiska skäl är motiverat att använda ämnen som kan ge restsammansatser i livsmedel.

Beträffande inblandningsförfarandet anser livsmedelsverket att det skall vara fodermedelsindustrin förbehållet att i foder blanda fodertillsatser av typ kemoterapeutika, oavsett om slutprodukten är låg- eller högdosfoder. Skulle en sådan lösning inte väljas vid förslagets slutgiltiga behandling, vill livsmedelsverket understryka följande. Om lagstiftningen kommer att lämna möjlighet att vid de enskilda besättningarna inblanda kemoterapeutika (i form av foderkoncentrat) för att erhålla s. k. lågdosfoder, måste det genom

en väl utbyggd kontroll också garanteras, att inblandning inte sker i högre dosering för att uppnå förebyggande eller sjukdomsbehandlande effekt.

Läkemedelsförordningens tillämpning på matfisk

Vid behandling av fisk sker som regel tillförsel av kemoterapeutika genom s. k. högdosfoder. Sådan behandling av matfisk i fiskodling har ökat avsevärt, från ca tre ton 1979 till ca 13 ton 1980. Det är angeläget att den reglering av användningen som delvis finns i den nuvarande fodervarulagstiftningen inte går förlorad, om socialstyrelsens läkemedelsavdelning övertar ansvaret för högdosfoder. Läkemedelsavdelningen har tidigare angett att läkemedelsförordningen inte är tillämplig på behandling av lägre djur än däggdjur och fåglar. Livsmedelsverket finner det logiskt och riktigt att behandlingen av åtminstone matfisk regleras enligt samma lagstiftning som gäller för läkemedel i övrigt.

3.8 Sveriges lantbruksuniversitet: SLU anser i likhet med förslaget att högdosfoder endast skall få blandas av fodermedelsförmorna och att högdoskemoterapeutika likställs med läkemedel. Stor restriktivitet måste tillämpas vid godkännande av kemoterapeutika avsedda att öka tillväxten hos unga djur. Endast sådana kemoterapeutika som inte har någon användning inom human – eller veterinärmedicin bör få användas i tillväxtfrämjande syfte. – – –

Statens livsmedelsverk har i sitt remissyttrande uttalat att fodertillsatser, som uteslutande är avsedda att påverka livsmedlets färg, ej bör få förekomma. SLU instämmer med livsmedelsverket, att detta bör vara grundregeln. Föreskrifterna bör dock vara flexibla. Dispens bör kunna medges, särskilt under en övergångstid för att möjliggöra en smidig anpassning till nya regler. Ett område, där sådan dispens kan bli aktuell, är odling av laxartad fisk. I bilaga lämnas synpunkter av försöksledare Bengt Larsson vid institutionen för husdjursförädling, som har fiskodling på sitt forskningsprogram.

Ur bilagan:

Vid odling av laxartad fisk eftersträvas ett rosa laxkött dvs. samma köttfärg som finns hos den vilda laxfisken. I naturen erhålles det rosa laxköttet från karotenoider i de kräftdjur som delvis utgör laxfiskens naturliga föda. Vid odling får laxköttet den rosa färgen via tillsats av räkavfall, krill, loddaolja etc. dvs. från fodermedel som vid sidan av att de ger ett rosa laxkött också har ett energi- och proteininnehåll. Den röda färgen erhålles här från det naturligt förekommande ämnet astaxanthin. Oftast räcker inte dessa naturliga färgfodermedel till för den totala fiskfoderproduktionen och man tvingas då att använda syntetiska fodertillsatser med färgningseffekter motsvarande de naturliga färgfodermedlen. Det syntetiska ämne som idag används är "Canthaxanthin". Detta syntetiska ämne förekommer i en del av de fabriksstillverkade foder som används under slutgödnigen av fisken.

Ett förbud mot färgtillsatser i fiskfoder skulle innebära att inget foder för slutgödning av odlad fisk skulle kunna importeras till Sverige. Ca hälften av fiskodlarnas årliga förbrukning av sådana fodermedel kommer idag från utlandet. Den allvarligaste konsekvensen av ett sådant förbud gäller dock marknadssidan för odlad laxfisk. En odlad laxprodukt som inte har den rätta rosa färgen är idag osäljbar på den svenska och på stora delar av den utländska marknaden. De svenska odlade laxprodukterna skulle därigenom inte kunna konkurrera med odlad laxfisk från andra länder, främst från våra nordiska grannländer. Då svensk matfiskodling befinner sig i ett första utvecklingsskede med igångsättningssvårigheter just på marknadssidan, är det mycket angeläget att det föreslagna förbudet mot färgtillsatser förhindras.

3.10 Lantbrukarnas riksförbund: LRF och lantbrukskooperationen verkar för en restriktiv och av samhället väl kontrollerad användning av antibiotika och kemoterapeutika i svensk animalieproduktion. LRF tillstyrker därför förslaget att läkemedelsförordningen tillämpas i fråga om högdosfoder och lågdoskemoterapeutika i vara som skall inblandas i foder. Inblandning av hög- och lågdoskemoterapeutika bör dock inte begränsas till den som för avsalu hanterar fodervaror, utan avse av myndighet godkänd och registrerad foderanläggning, som därmed underställer sig socialstyrelsens översyn och kontroll. I annat fall skulle möjligheten för enskilda lantbrukare att själva tillverka sitt foder begränsas.

LRF tillstyrker jordbruksnämndens förslag att inblandningen av lågdoskemoterapeutika bör tillåtas i koncentrat i sådan mängd att innehålllet i den färdiga foderblandningen överensstämmer med vad som är generell tillåten inblandning i lågdos i färdigt foder. Den som blandar sitt foder på gården måste ha samma möjlighet att tillgodogöra sig effekten av godkända medel som den som köper färdigblandat foder från fabrik.

En generell begränsning av lågdosfoder till 10 ppm är olämplig då ett preparats effekt inte är avhängigt av antalet mg per kg foder utan är beroende av substansens egenskaper i form av aktivitet, molekylstorlek m. m. Gränsvärden bör istället fastställas för varje enskilt preparat och användningsområde. 1978 infördes möjligheten att få använda vissa kemoterapeutika i lågdos med högre dosering, upp till 160 ppm, som profylax i smågrisfoder och insättningsfoder till slaktsvin. Möjligheten att använda ett standardfoder i samband med insättningen av slaktsvin, har medfört att användningen av högdosantibiotika har minskat och har därför mottagits positivt av djurägarna och djurhälsovården. Det är mycket angeläget att denna möjlighet kvarstår, som ett sätt att minska förbrukningen av veterinärförskrivna högdosantibiotika, i avvaktan på att forskning och utveckling kan ge oss andra alternativ. Även här måste den som blandar sitt foder hemma ha möjlighet att tillgodogöra sig effekten av tillåten högre dosering i färdigt foder genom en anpassad nivå av preparatet i förekommande koncentrat. En kontroll av att inblandningsföreskrifterna för dessa koncentrat följs kan vara nödvändig.

Upprättandet av förteckning av godkända fodertillsatser och tillåtna halter av tillsatser och främmande ämnen bör ske i samråd mellan tillsynsmyndigheten, övriga berörda myndigheter, forskare inom foderområdet vid SLU och SVA samt representanter för näringen, i första hand foderindustrin och de organiserade djurhälsokontrollorganisationerna.

3.12 Stiftelsen veterinär foderkontroll: Stiftelsen vill påpeka att protein (s. k. encellsprotein) har framställts med användning av olika slag av mikroorganismer och även med användning av olika petroleumfraktioner, vilket protein under lång tid i olika länder utan skadliga effekter utfodrats till djur. Stiftelsen anser det därför vara felaktigt att generellt påstå att sådant protein kan medföra hälsorisker för djur. Stiftelsen anser dock inte att mikrobiellt protein generellt bör godkännas för användning i Sverige, utan att varje preparation bör provas för sig. En sådan prövning bör då ske enligt de riktlinjer som angivits av WHO/FAO.

Stiftelsen delar inte Lantbruksstyrelsens mening att industriell produktion av fodermedel i stor skala ökar risken för att främmande ämnen kan överföras till eller uppkomma i fodermedel och där uppnå icke tolererbara halter. En sådan risk torde snarare vara större vid gårdsproduktion av fodermedel, t. ex. ochratoxinförekomst i hemmaproducerat korn. Däremot kan sägas att om främmande ämnen skulle råka förekomma i i stor skala industriellt framställt fodermedel kan de negativa verkningarna bli geografiskt mer omfattande och träffa fler individer än vid tillverkning av fodermedel i liten skala.

Lantbruksstyrelsen anser att de alltmer mekaniserade skördemetoderna i vissa fall ökat riskerna för skördeskador. Stiftelsen anser att formuleringen bör vara "De alltmer mekaniserade skördemetoderna i kombination med otillfredsställande torkning, syrabehandling och dylikt har i vissa fall ...".

Stiftelsen ifrågasätter om risken för förekomst av främmande ämnen skulle vara större vid animalieproduktion i s. k. djurfabriker än när sådan produktion sker i mindre enheter. — — —

PM sid 7, stycke 1 Här anges att "Skälet är att resistens mot ett kemoterapeutikum har visats kunna ...". Enligt Stiftelsens mening bör formuleringen vara "Skälet är att resistens mot vissa kemoterapeutika har visats kunna ...".

PM sid 8, stycke 3-4 Enligt Stiftelsens mening bör ordet fodermedelsfirma ändras till: "av tillsynsmyndigheten registrerad och godkänd foderfabrik". En sådan ändring bör göras genomgående i denna PM.

Stiftelsen delar ej Lantbruksstyrelsens mening att "användningen av högdosfoder har ökat starkt under senare år ...". Om man ser till en tioårsperiod är det visserligen sant att en ökning av högdosfoder skett. Under de sista cirka två åren har emellertid en minskning förekommit. — — —

— — — en begränsning av lågdosfoder till 10 ppm är olämplig då ett preparats effekt inte är avhängigt av antalet mg per kg utan är beroende av substansens egenskaper i form av aktivitet, molekylstorlek m. m.,

— — — den enskilde lantbrukaren även i fortsättningen bör ha möjlighet att bereda lågdosfoder och foder av typ insättningsfoder till slaktsvin med hjälp av i vederbörlig ordning tillverkat kommersiellt foderkoncentrat, som efter utspädning kommer att innehålla motsvarande mängd kemoterapeutikum som färdigfoder.

3.14 Kooperativa förbundet: — — — bör man bl. a. överväga en speciell fråga som gäller inblandningen av kemoterapeutika i lågdosfoder, där flera skäl talar för att foderblandning med foderkoncentrat bör få ske som nu i enskilda besättningar med lämplig blandningsutrustning och under tillbörlig kontroll.

3.15 Läkemedelsindustrins branschorganisationer: LIF är branschorganisation för de forskande och tillverkande svenska läkemedelsföretagen. RUF I är branschorganisation för de utländska forskande läkemedelsföretag som bedriver verksamhet i Sverige. — — —

LIF och RUF I anser att samhället har ett berättigat krav på att kontrollera användningen av antibiotika och kemoterapeutika i animalieproduktionen. Vi anser däremot inte att den kontrollen bäst sker genom att högdosfoder och kemoterapeutika för inblandning i foder registreras som farmaceutisk specialitet utan förordar en särskild lagstiftning för dessa varor. De aktuella varorna skiljer sig väsentligt från traditionella läkemedel vad gäller tillverkning, distribution och volym. De bestämmelser som för närvarande gäller för läkemedel skulle inte utan stora olägenheter kunna tillämpas för dessa varor.

För veterinärläkemedel gäller samma registreringskrav som för humanläkemedel. Detta gäller inte enbart kraven på farmakologisk/toxikologisk och klinisk dokumentation utan även de kemisk-tekniska kraven. Det innebär bl. a. stränga krav på ingående råvarors renhet och hygieniska kvalitet samt på tillverkningens allmänna standard. Skulle motsvarande krav komma att tillämpas på de varor som enligt förslaget skall registreras som farmaceutiska specialiteter innebär det *väsentligt ökade kvalitetskrav* och därmed ökade kostnader såvida inte undantagsbestämmelser för denna nya grupp av specialiteter skulle komma att utfärdas.

Apoteksbolaget har monopol på detaljhandeln med läkemedel. De varor som nu föreslås registreras som specialiteter har sådan volym att de av praktiska skäl ej kan hanteras inom apoteksväsendet. Någon form av undantag från Apoteksbolagets detaljhandelsmonopol skulle komma att krävas. Det är dock oklart hur ett sådant undantag skulle komma att utformas. Om Apoteksbolaget skulle tillgodoräkna sig en marginal som helt eller delvis motsvarar den som bolaget i övrigt tillämpar för läkemedel skulle detta innebära en prishöjning.

Sedan 1975 pågår inom ramen för nordisk läkemedelsnämnds verksamhet en harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden. Det kan ifrågasättas om Sverige som enda land i Norden skall utöka läkemedelslagstiftningens tillämpningsområde så att även högdosfoder och kemoterapeutika för inblandning i foder registreras som farmaceutisk specialitet.

Om förslaget genomförs kommer det att krävas ökade resurser för läkemedelsavdelningen både för kontrollen vid registreringen och vid efterkontroll inklusive inspektionsverksamhet. Läkemedelsavdelningens kostnader för denna kontroll har inte alls beaktats av arbetsgruppen i bilaga 3.3. Det är uteslutet att läkemedelsavdelningen med nuvarande resurser kan klara den nya kontrollen. Läkemedelsavdelningen har idag en betydande balans av ej avgjorda ärenden. Någon radikal minskning av balansen förväntas ej heller ske under de närmaste åren. — — —

Inblandning i foder

LIF och RUFİ anser att inblandning av hög- och lågdoskemoterapeutika inte bör begränsas till den som för avsalu hanterar fodervaror utan även omfatta annan av myndighet godkänd foderanläggning. Veterinärens möjlighet att förskriva kemoterapeutika på veterinärintyg bör bibehållas. LIF och RUFİ tillstyrker vidare förslaget att inblandning av lågdoskemoterapeutika i foderkoncentrat till färdigt foder bör kunna ske i enskild besättning.

Om läkemedelsförordningen kommer att tillämpas på högdosfoder och kemoterapeutika för inblandning i foder innebär det en skillnad mellan olika farmaceutiska specialiteter. De nuvarande veterinärmedicinska specialiteterna kan inblandas i foder i enskild besättning efter veterinärinstruktion medan de nu aktuella varorna enligt förslaget endast skulle få blandas på foderfabrik.

Införsel

LIF och RUFİ finner det angeläget att införsel av kemoterapeutika för inblandning i foder förbehålls dem som erhåller tillsynsmyndighetens godkännande. Idag sker en icke obetydlig parallellimport av dessa varor, vanligen i form av s. k. foderpremixer. Ur ansvarssynpunkt är detta förhållande otillfredsställande.

3.16 Sveriges fiskodlareförening: — — — vill föreningen endast starkt understryka de synpunkter som försöksledare Bengt Larsson vid institutionen för husdjursförädling lämnat i bilaga till Lantbruksuniversitetets yttrande. Föreningen är särskilt angelägen om att förbudet mot färgtillsatser förhindras, då detta under det utvecklingsskede som svensk matfiskodling f. n. befinner sig i skulle få negativa konsekvenser på marknadssidan.

4 Foder åt hundar och katter

Förslaget att foderlagen skall vara tillämplig på foder åt hundar och katter tillstyrks av de remissinstanser som yttrat sig i denna del.

4.2 Konsumentverket: Konsumentverket anser att lagstiftningen bör vara tillämplig på allt fabricerat (bearbetat) djurfoder som tillverkas eller importeras. Det saluförs i dag färdiga foder för ett flertal olika sällskapsdjur, till exempel hund, katt, marsvin och burfåglar. Hund- och kattmat är de ojämförligt största produkterna med en försäljning som 1979 uppgick till ca 44 000 ton till ett värde av 383 miljoner kronor. Verket anser det rimligast att alla sådana produkter i princip omfattas av samma regler beträffande varudeklaration, märkning, hygieniska krav m. m. men med möjlighet till differentierad tillämpning av lagens olika delar. Detta kan ske genom detaljbestämmelser i tillämpningskungörelsen för skilda djurslag. — — —

Verkets resurser för bevakning och ingripande på djurfodermarknaden har hittills upplevts som otillräckliga och kommer i framtiden att minska. Det är dock väsentligt att konsumenterna inte lämnas skyddslösa. Denna marknad är på många sätt, inte minst ekonomiskt av stor betydelse för ägare och uppfödare av sällskapsdjur. I den nya lagstiftningen bör därför dessa gruppers problem beaktas.

De största problemen för konsumenterna vad gäller foder för sällskapsdjur är, enligt verkets erfarenhet att med ledning av deklarerad sammansättning (råvaror) samt näringsinnehåll (analys) bedöma produkters lämplighet för olika ändamål.

Från konsumentsynpunkt är kraven på märkning det centrala i lagstiftningsförslaget. En adekvat varudeklaration är en förutsättning för att djurägaren skall kunna utfodra djuren på bästa sätt. Märkningen skall vara på svenska och bör omfatta upplysningar om varan som kan vara av betydelse för konsumenten. Väsentliga uppgifter är marknadsförare, varubeteckning, avsett djurslag, fodertyp vad gäller beredningsform och näringsinnehåll, ingående råvaror, näringsdeklaration inklusive energiinnehåll, nettovikt samt vid behov föreskrifter om förvaring, hållbarhet, tillagning och uppgift om nödvändig kompletteringskost.

4.9 Svenska kommunförbundet: Utöver de djurslag och fodervaror som nu regleras i lagen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermiddel m. m. föreslås att lagstiftningen skall omfatta bl. a. — — — hund- och kattmat. Styrelsen tillstyrker det utvidgade tillämpningsområdet.

4.10 Lantbrukarnas riksförbund: LRF tillstyrker förslaget att fodervarulagen görs tillämplig på foder till samtliga djurslag inklusive hund, katt och odlad fisk.

4.11 Svenska kennelklubben: SKK ser med tillfredsställelse att § 2 i föreslagen fodervarulag möjliggör att regleringen och tillsynen inom detta område fortsättningsvis även må omfatta fodervaror för hund och katt — — .

Beträffande det förbud om inblandning av färgämnen som omnämnes i pm — — — anser SKK ej att skäl föreligger för att utesluta hund- och kattfoder från ett sådant förbud. — — — .

En ökad användning av s. k. helfoder åt hund motiverar förhållandevis stränga krav på innehållet av fodertillsatser och främmande ämnen i dessa hundfoder då hundar i många fall utfodras livet igenom med samma produkt.

4.12 Stiftelsen veterinär foderkontroll: PM sid 11, sista stycket. Stiftelsen anser att tredje meningen "Konkurrensen på detta område är så stor att ur dessa synpunkter kvalitativt mindervärdigt foder troligen blir utslaget ur marknaden" helt bör utgå då den enligt Stiftelsens mening helt saknar relevans.

4.13 Dagligvaruleverantörers förbund: Vi vill inledningsvis uttrycka vår tillfredsställelse över att ett förslag till ny fodervarulagstiftning inkluderande hund- och kattmat nu föreligger.

Vi ser det som en angelägen fråga att få till stånd enhetliga regler och viss officiell kontroll av hund- och kattmatmarknaden, inte minst mot bakgrund av att Konsumentverket f. n. tillämpar KOs riktlinjer för marknadsföringen av hundmat som vägledning för märkning, varudeklaration och dokumentation i viss mån även för kattmat. Konsumentverket har nyligen förklarat att de inte f. n. har resurser att övervaka denna sektor. Med hänsyn härtill är det angeläget att den föreslagna lagstiftningen träder i kraft så snart som möjligt.

Vi ser positivt på Lantbruksstyrelsens uttalande om att fodervarulagstiftningen skall differentieras med avseende på olika djurslag — — .

Många hund- och kattmatföretag tillhandahåller därtill redan idag på begäran utförligare produktinformation till hund- och kattägare som är speciellt intresserade av sådana uppgifter.

Företagen arbetar med recept vilka oftast är affärshemligheter. Det är viktigt att företagen kan känna sig trygga att recepten inte läcker ut. På detta området är situationen liknande den som finns på läkemedels-, livsmedels-, hygien- och kosmetikområdena.

Det är därför angeläget att lagstiftarna vidtager de lagstiftningstekniska åtgärder som tillgodoser detta legitima skyddsintresse.

5 Tillsyn

Förslaget att tillsynsfunktionen överförs från jordbruksnämnden till lantbruksstyrelsen tillstyrks i allmänhet av remissinstanserna. Däremot är flera remissinstanser tveksamma till förslaget att hälsovårdsnämnderna skall delta i tillsynsarbetet.

5.1 Socialstyrelsen: Socialstyrelsen tillstyrker arbetsgruppens förslag att statens jordbruksnämnd skall bli tillsynsmyndighet enligt fodervarulagen. Enligt arbetsgruppen bör hälsovårdsnämndens tillsyningsmän utan större svårigheter kunna ta ut foderprover vid sina besök vid besättningar inom ramen för djurskyddstillsynen. Styrelsen är dock av den uppfattningen att denna nya arbetsuppgift kommer att inkräkta på annan tillsynsverksamhet som hälsovårdsnämnderna har att utföra om dessa inte tillförs ökade resurser. Någon beräkning av arbetsinsatsens storlek har inte redovisats. Socialstyrelsen kan således inte utan att sådan resursberäkning görs och den nödvändiga resursförstärkningen tillförs hälsovårdsnämnderna tillstyrka förslaget att hälsovårdsnämnderna skall utnyttjas för uttagning av foderprover ute i besättningarna.

5.1.a Statens bakteriologiska laboratorium: SBL har ingen deciderad uppfattning om vilken myndighet som bör ha tillsynen över verksamheten men vill framhålla betydelsen av att den föreslagna nämnden har tillgång till expertis vad gäller de genetiska aspekterna på uppkomst och spridning av antibiotikaresistens samt beträffande överföring av smittämnen och toxiner till människa. Sådan kompetens finns av naturliga skäl främst inom det humanmedicinska området. Kunskapen erfordras för att riskerna vare sig skall över- eller undervärderas. Som exempel kan anföras att fokusering på vissa smittämnen, toxiner och antibiotikatillsatser kan behöva omprövas med tanke på förändringar och ny kunskap vad gäller spektrum och frekvenser av smittämnen och toxiner hos människa samt utvecklingen inom antibiotikaområdet. Ökad samverkan krävs för att täcka det gap som i dag finns mellan de olika kompetensområdena.

5.1.b Länsläkarorganisationen i Uppsala län: Enligt förslaget ska tillsynen utövas centralt, men hälsovårdsnämnderna ska biträda med kontroll och provtagning. Länsstyrelserna har inte tilldelats någon roll i den föreslagna arbetsfördelningen.

Erfarenheterna av att tilldela hälsovårdsnämnderna "springpojksrollen" har inte varit bra, det visar den kommunala yrkestillsynen enligt arbetsmiljölagstiftningen.

Länsläkarorganisationen anser att det vore olyckligt att ytterligare splittra hälsovårdsnämndernas arbete genom att lägga på en ny arbetsuppgift som dessutom är av "springpojkskaraktär".

5.2 Konsumentverket: Enligt konsumentverkets bedömning bör lantbruksstyrelsen vara tillsynsmyndighet i stället för jordbruksnämnden.

5.3 Statens livsmedelsverk: Jordbruksnämnden konstaterar i sitt yttrande den 21 januari 1981 till lantbruksstyrelsen att hänsynen till människors och djurs hälsa betonas i lagförslaget på ett helt annat sätt än i den nuvarande lagstiftningen. Livsmedelsverket instämmer i det konstaterandet. När därför lantbruksstyrelsen numera inte motsätter sig uppdraget som tillsynsmyndighet, anser livsmedelsverket också att det alternativet bör övervägas nog. Oberoende av vilken av de två berörda myndigheterna som kommer att tilldelas ansvaret är det angeläget att den får erforderliga resurser att kunna fullgöra de kontrolluppgifter som lagförslaget förutsätter. Att tillsynsfrågan får en tillfredsställande lösning är nödvändigt med tanke på att kontrollen föreslås utvidgad till att också omfatta enskilda jordbruksföretag. Utredningen räknar här med medverkan från hälsovårdsnämnderna och har uppfattningen att kontrollen beträffande förekomst av främmande ämnen – enligt det slutliga förslaget också tillsatser – i den mån den utförs som stickprov kan ombesörjas av hälsovårdsnämnderna eller "på annat sätt". I övrigt konstaterar utredningen att det räcker med de kontrollmöjligheter som hälsovårdsnämnderna redan har enligt djurskyddslagen.

Med kännedom om hälsovårdsnämndernas stora arbetsbelastning har livsmedelverket ställt sig tveksamt till arbetsgruppens förslag. Tveksamheten gäller följaktligen om nämnderna kan avsätta personella resurser för stickprovskontroll i enskilda djurbesättningar på det sätt som förutsätts i förslaget. Dessa frågor torde få övervägas ytterligare, om lagstiftningen skulle komma att överföras till lantbruksstyrelsens administration.

5.4 Statens jordbruksnämnd: – – – anser att tillsynsfunktionen bör föras över till lantbruksstyrelsen med anledning av lagförslagets ökade betoning på hänsynen till människors och djurs hälsa där lantbruksstyrelsen har större kompetens än jordbruksnämnden. En sådan överföring fordrar en ändring i nämndens instruktion.

5.8 Sveriges lantbruksuniversitet: Beträffande tillsynsfunktionen delar SLU jordbruksnämndens uppfattning att lantbruksstyrelsen är lämplig som tillsynsmyndighet.

5.9 Svenska kommunförbundet: Lantbruksstyrelsen är central tillsynsmyndighet enligt djurskyddslagstiftningen, som innehåller bestämmelser om djurens hälsa och omvårdnad, och epizootilagstiftningen som behandlar frågor om åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos djur. Statens livsmedelsverk är central tillsynsmyndighet enligt livsmedelslagstiftningen, vars huvudsyfte är att skydda konsumenterna mot skadliga eller på annat sätt

otjänliga livsmedel. Då den föreslagna fodervarulagstiftningen tangerar de områden som nämnda lagstiftningar omfattar, anser styrelsen att det finns anledning överväga en uppdelning av den centrala tillsynen mellan Livsmedelsverket och Lantbruksstyrelsen. Djur i animalieproduktionen (inkl. odlad fisk och skaldjur) utgör ofta blivande livsmedel eller basprodukter för livsmedelstillverkning. Genom fodret kan dessa djur tillföra livsmedlen främmande ämnen. Styrelsen anser därför att livsmedelshygieniska skäl talar för att Livsmedelsverkets tillsyn bör utsträckas till att omfatta även fodervaror. Ett annat skäl är att Livsmedelsverket redan i dag genom sina undersökningsresurser försöker spåra främmande ämnen i livsmedel oavsett ursprunget.

Övervägande djurskyddsskäl talar för att den centrala tillsynen av tillverkning och handel med övrigt djurfoder, exempelvis hund- och kattmat och foder åt pälsdjur, bör utövas av Lantbruksstyrelsen.

Att läkemedelsförordningen är tillämplig på s. k. högdosfoder förutsätter enligt styrelsen erforderligt samråd med Socialstyrelsen. — — —

Länsstyrelsen är regional tillsynsmyndighet för livsmedelshantering och djurskydd. I lagförslaget har Länsstyrelsen ej tillagts någon tillsynsuppgift. Däremot föreslås att hälsovårdsnämnderna biträder vid kontroll och provtagning för analys av främmande ämnen i samtliga led där foder hanteras.

Med hänvisning till att hälsovårdsnämnderna i dagsläget saknar erforderliga resurser för att ta på sig ansvaret för nya tillsynsuppgifter och att kommunerna i nuvarande ekonomiska läge ej kan ta på sig några nya kontrollfunktioner avvisar styrelsen utredningens förslag att hälsovårdsnämnderna skall biträda vid tillsyn och provtagning enligt fodervarulagstiftningen. Den kontroll och tillsyn som hälsovårdsnämnderna föreslås utföra bör enligt styrelsens mening i stället utföras av Livsmedelsverket med hjälp av besiktningsveterinärer, mejeriinspektörer och länsstyrelserna (länsveterinärerna).

Hälsovårdsnämnderna utför i dag tillsyn enligt djurskydds- och livsmedelslagstiftningen. I speciella fall — t. ex. vid observerad förekomst av olämpliga fodervaror — torde hälsovårdsnämnderna kunna biträda vid utredningar om foderhygien vid enskilda lantbruksföretag. Om hälsovårdsnämnden härutöver skall utöva tillsyn enligt fodervarulagen måste särskild ersättning utgå härför.

5.10 Lantbrukarnas riksförbund: LRF har inget att invända mot att tillsynsfunktionen överförs från statens jordbruksnämnd till lantbruksstyrelsen, men ifrågasätter om hälsovårdsnämnderna har erforderliga resurser att biträda med kontroll och provtagning.

5.11 Svenska kennelklubben: Med hänsyn till inriktningen av foderkontrollen på såväl människors som animalie- och icke animalieproducerande djurs hälsa förordar SKK att Lantbruksstyrelsen utses att vara tillsynsmyndighet för fodervarukontrollen.

5.14 Kooperativa förbundet: KF kan tillstyrka Jordbruksnämndens förslag att Lantbruksstyrelsen synes mera lämpad att vara tillsynsmyndighet.

6 Kostnader och kostnadsfördelning

Frågan om kostnader och kostnadsfördelning lämnas i stort sett utan erinran. Förslaget att hela kontrollkostnaden skall belasta foderhandeln har dock kritiserats av några remissinstanser.

6.3 Statens livsmedelsverk: Livsmedelsverket kommer också i fortsättningen att medverka vid granskning av nya fodertillsatser i de delar som berör verkets ansvarsområde. Denna insats från verkets sida sker nu utan några kostnader för fodervaruhandeln. Med hänsyn till att verket får arbeta med krympande ekonomiska resurser kan det ifrågasättas om denna medverkan från myndigheten fortfarande skall ske utan ekonomisk gottgörelse. Livsmedelsverket anser att en avgift lämpligen bör kopplas till registreringsansökningen och debiteras tillverkare av nya fodertillsatser.

6.8 Sveriges lantbruksuniversitet: SLU stöder förslaget att hela kontrollkostnaden skall belasta fodervaruhandeln. Något annat system är knappast praktiskt genomförbart. Kontrollkostnaden får också bedömas som relativt ringa. Enligt jordbruksnämndens beräkningar kommer kostnaden att öka från 0,6 till 1,4 milj. kr. vilket grovt räknat innebär knappt 0,1 öre per kg koncentrat och färdigfoder.

6.10 Lantbrukarnas riksförbund: Samhället har ett övergripande ansvar för livsmedlens hygieniska kvalitet och bör därför påta sig ett begränsat kostnadsansvar för kontrollen i enskilda besättningar av främmande ämnen och tillsatser. I de fall där uppenbart missbruk eller vårdslöshet kan påvisas bör dock enskilda lantbrukare åläggas att svara för kostnaderna.

6.12 Stiftelsen veterinär foderkontroll: Det framhålls här att det är opraktiskt att debitera varje enskild lantbrukare för stickprovsanalyserna. Det kan dock inte vara rimligt att foderindustrin även skulle bekosta analyser hos den enskilda lantbrukaren då eventuella problem sammanhänger med den spannmål och övriga produkter som uppfödaren själv odlar eller införskaffat. Koncentratet ska ju redan ha varit underkastat kontroll. Eftersom samhället ställer dessa nya krav anser Stiftelsen att samhället också bör ta kostnaderna för dessa analyser.

7 Övriga synpunkter

7.5 Hovrätten för västra Sverige: Förslaget till fodervarulag har delvis utformats med livsmedelslagen som förebild. Detta synes vara en lämplig metod. Hovrätten vill dock anmärka att ordet "livsmedel" genomgående förekommer i singularis i livsmedelslagen. På samma sätt bör ordet "fodervara" användas i fodervarulagen.

Beträffande de enskilda paragraferna i fodervarulagen får hovrätten anföra följande.

1 §. Vara på vilken läkemedelsförordningen är tillämplig är enligt denna paragraf inte någon fodervara. Det innebär att i vart fall viss tillsats av kemoterapeutika, motsvarande bl. a. högdos av antibiotika, inte räknas som fodervara. Samtidigt sägs i 2 § fodervaruförordningen att fodervarulagen gäller fodervara som innehåller fodertillsats av typ kemoterapeutika. Föreskrifterna i de angivna paragraferna synes inte stämma överens. – När det gäller hantering av fodervara vill hovrätten ifrågasätta om inte begreppet även bör avse förstörelse av sådan vara.

6 §. Det kan övervägas att ändra bestämmelsen så att den även behandlar de förhållanden som anges i 3 § 2 och 3.

10 § 3. I befogenheten att utfärda föreskrifter enligt 9 § ingår att regeringen eller tillsynsmyndigheten kan medge erforderliga undantag. Ett påpekande om detta torde inte vara nödvändigt.

16 §. Ansvar stadgas bl. a. både för den som bryter mot 3 § och den som enligt 10 § saluhåller vara med sådan beskaffenhet som ej är tillåten enligt 3 §. Det kan enligt hovrättens mening övervägas att slopa ansvarsbestämmelsen för den som enbart bryter mot 3 §. I stället bör tillsynsmyndigheten erhålla befogenhet enligt 14 § att ta hand om sådan vara som ej är tillåten enligt 3 §. – Av förslaget till 5 § fodervaruförordningen framgår att termen "åläggande" används för att beteckna föreskrift enligt 9 § fodervarulagen. Hovrätten anser att orden "åläggande eller" kan utgå ur 16 § 2.

7.8 Sveriges lantbruksuniversitet: Definitionen av fodermedel och fodertillsatser är oklar i skrivningen. Den skulle innebära att många proteinfodermedel enligt texten egentligen skulle klassas som fodertillsatser, vilket ju inte är avsikten. Därför föreslås i stället följande definitioner:

Fodermedel: fodervara, som är avsedd att användas huvudsakligen p. g. a. sitt energi- och proteininnehåll.

Fodertillsats: fodervara, som är avsedd att användas huvudsakligen p. g. a. andra egenskaper än sitt energi- och proteininnehåll.

7.10 Lantbrukarnas riksförbund: Den gällande fodermedelsdeklarationen ger ett svagt underlag för bedömning av fodrets kvalitet, vilket bör beaktas vid en översyn för att på sikt få till stånd en skärpning av föreskrifterna.

7.12 Stiftelsen veterinär foderkontroll: § 1 I denna paragraf definieras olika benämningar på foder och foderkomponenter. Stiftelsen anser att det skulle vara värdefullt om man i detta sammanhang även definierade begreppen foderblandning och foderkoncentrat.

§ 3 Stiftelsen anser liksom tidigare att denna paragraf bör formuleras sålunda: "En fodervara får ej ha sådan sammansättning eller beskaffenhet i övrigt att *enligt vetenskapliga rön eller erfarenhet den . . .*".

§ 10 Stiftelsen är av den bestämda uppfattningen att ingressen till denna paragraf bör lyda sålunda: "En fodervara får ej saluhållas *eller användas . . .*".

§ 16 Stiftelsen kan godtaga formuleringen av denna paragraf under förutsättning att 3 § ändras enligt ovan framfört förslag.

De remitterade förslagen

1 Förslag till

Lag om foder

Häriigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1§ I denna lag avses med

foder: vara som är avsedd att användas för utfodring av djur.

fodertillsats: dels berikningsmedel som är avsett att tillföras foder för att förbättra dess näringsvärde, dels annan vara eller ämne som är avsett att tillföras foder för att påverka dess hållbarhet, konsistens, färg, smak eller lukt eller åstadkomma annan bestämd egenskap hos fodret.

Med foder eller fodertillsats avses dock inte vara på vilken läkemedelsförordningen (1962: 701) skall tillämpas.

2§ Lagen gäller foder och fodertillsatser avsedda för hästar, renar, nötkreatur, svin, får, getter, kaniner, fjäderfä, pälsdjur, hundar, katter och odlad fisk.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning i fråga om vissa slag av foder eller fodertillsatser.

Foders och fodertillsatsers beskaffenhet

3§ Foder får inte ha en sådan sammansättning eller beskaffenhet i övrigt att det kan antas att det

1. är skadligt eller annars otjänligt som djurföda,
2. gör livsmedel från djur som utfodrats med fodret skadligt eller otjänligt som människoföda, eller
3. vid hanteringen medför hälsorisker för människor.

4§ Antibiotika och andra kemoterapeutiska medel får tillsättas foder endast för att förebygga, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får meddela föreskrifter eller uppställa villkor för användningen av foder som innehåller medel som avses i första stycket.

5§ Fodertillsatser skall vara godkända för att få användas. Frågor om godkännande prövas av regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, av lantbruksstyrelsen. Ett godkännande får förenas med villkor.

Hantering m. m.

6 § Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen får föreskriva att den som yrkesmässigt för försäljning importerar, tillverkar eller förpackar foder eller fodertillsatser skall

1. göra anmälan om sin verksamhet till lantbruksstyrelsen,
2. föra sådana anteckningar över lager, tillverkning, inköp och försäljning eller annat överlämnande som behövs för att kontrollera att denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter följs,
3. lämna uppgifter om varan i samband med försäljningen genom märkning eller på annat sätt.

7 § Foder skall hanteras på ett sådant sätt att det inte blir skadligt eller annars otjänligt som djurföda eller medför hälsorisker för människor.

8 § Om det behövs med hänsyn till människors och djurs hälsa, kan regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, lantbruksstyrelsen förbjuda eller uppställa villkor för importen, tillverkningen, försäljningen, användningen eller hanteringen i övrigt av foder eller av ett visst parti av ett foder.

9 § Ett foder får inte försäljas eller användas

1. om det har en sådan beskaffenhet som inte är tillåten enligt 3 §, eller
2. om det har tillförts någon fodertillsats i strid mot 4 eller 5 §.

10 § En vara får inte försäljas som fodertillsats, om den inte får användas enligt 4 § eller om den inte har godkänts enligt 5 §.

11 § Ett foder eller en fodertillsats får inte försäljas, om skyldighet att lämna uppgift enligt 6 § 3 föreligger och denna inte har fullgjorts.

Tillsyn

12 § Lantbruksstyrelsen utövar tillsynen över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter. Lantbruksstyrelsen får överlåta åt lantbruksnämnden att utöva viss tillsyn inom länet. Sker sådan överlåtelse, skall vad som sågs i lagen om tillsynsmyndighet gälla även lantbruksnämnden.

13 § För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt att komma in i lokaler eller andra utrymmen där foder och fodertillsatser hanteras och får där göra undersökningar och ta prover. Tillsynsmyndigheten har rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Den hos vilken prov tas är skyldig att hjälpa till vid provtagningen.

Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

14 § Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

I beslut om föreläggande eller förbud kan tillsynsmyndigheten sätta ut vite.

Underlåter någon att vidta en åtgärd som åligger honom enligt denna lag eller enligt föreskrifter eller villkor som meddelats med stöd av lagen eller enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten förordna om rättelse på hans bekostnad.

15 § Tillsynsmyndigheten får ta hand om foder och fodertillsatser som uppenbart är avsedda att försälgas eller användas i strid med 9–11 §. Tillsynsmyndigheten får vidare ta hand om foder och fodertillsatser som avses med ett föreläggande eller ett förbud enligt 14 §, om föreläggandet eller förbudet inte efterkoms.

Har ett foder eller en fodertillsats tagits om hand, får ägaren under tillsynsmyndighetens kontroll göra varan duglig till utfodring eller använda den för något annat lovligt ändamål. I annat fall skall varan förstöras genom tillsynsmyndighetens försorg.

Avgifter

16 § Regeringen får förordna att särskilda avgifter får tas ut för den tillsyn som utövas enligt denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter.

Ansvar och besvär m. m.

17 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 4 § första stycket, 5, 7 eller 9–11 §,
2. bryter mot en föreskrift som meddelats med stöd av 4 § andra stycket eller 6 §,
3. åsidosätter förbud eller villkor som meddelats med stöd av 4 § andra stycket, 5 eller 8 §, eller
4. underlåter att fullgöra sin skyldighet enligt 13 § första stycket andra eller tredje meningen.

Ansvar enligt första stycket inträder inte om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

Om ansvar för den som i strid mot föreskrift som meddelats med stöd av 8 § inför foder till riket eller gör försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling.

18 § Foder och fodertillsatser som varit föremål för brott enligt denna lag eller värdet av sådana varor samt utbyte av sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt.

19 § Beslut av lantbruksnämnden får överklagas hos lantbruksstyrelsen genom besvär. Beslut av lantbruksstyrelsen i en dit överklagad fråga får inte överklagas. Beslut av lantbruksstyrelsen i övrigt med anledning av besvärsärendet får överklagas hos kammarrätten genom besvär.

Beslut av lantbruksstyrelsen i ärende som avses i 13 § första stycket, 14 eller 15 § får överklagas hos kammarrätten genom besvär. Föreskrifter om överklagande av beslut av lantbruksstyrelsen med stöd av ett bemyndigande enligt 2 § andra stycket, 4–6 och 8 §§ meddelas av regeringen.

20 § En tillsynsmyndighet får bestämma att dess beslut skall gälla även om det överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.
2. Genom lagen upphävs lagen (1961: 381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.
3. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till bestämmelser som ersatts genom bestämmelserna i denna lag, tillämpas i stället de nya bestämmelserna.
4. Beslut om förbud, föreskrift, tillstånd eller medgivande som fattats enligt äldre bestämmelser skall anses meddelat med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag om inte regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förordnar annat.
5. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva de avvikelser från denna lag som behövs med hänsyn till övergångssvårigheter för näringslivet.

2 Förslag till

Lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701)

Härigenom föreskrivs att 1 § 4 mom. läkemedelsförordningen (1962: 701) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Denna förordning skall inte tillämpas på de varor som avses i lagen (1981: 289) om radioaktiva läkemedel.

Föreslagen lydelse

1 § 4 mom.¹

Denna förordning skall inte tillämpas på

1. de varor som avses i lagen (1981: 289) om radioaktiva läkemedel,

2. *djurfoder som innehåller antibiotika eller andra kemoterapeutiska medel och som har tillverkats vid foderfabrik eller liknande anläggning.*

Beträffande narkotiska läkemedel tillämpas bestämmelserna i denna förordning, om de inte strider mot vad som är särskilt stadgat om narkotika.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Senaste lydelse 1981: 290.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Lagen gäller ej vara som är att anse som

1. livsmedel enligt livsmedelslagen (1971: 511),
2. läkemedel enligt läkemedelsförordningen (1962: 701),

3. *fodermedel enligt lagen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.*   3. *foder eller fodertillsats enligt lagen (1985:000) om foder.*

Ej heller gäller lagen i fråga om radioaktiva ämnen och andra källor till joniserande strålning.

I fråga om brandfarlig eller explosiv vara äger lagen tillämpning endast i den mån varan är hälso- eller miljöfarlig av annat skäl än som föranlett att den hänförs till nämnda varukategorier.

I fråga om transport av sådana hälso- och miljöfarliga varor som är farligt gods enligt lagen (1982: 821) om transport av farligt gods gäller denna lag endast i den utsträckning som regeringen förordnar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Senaste lydelse 1982: 822.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1985-01-23

Närvarande: f. d. regeringsrådet Paulsson, regeringsrådet Mueller, justitierådet Jermsten.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 6 december 1984 har regeringen på hemställan av chefen för jordbruksdepartementet statsrådet Lundkvist beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om foder,
2. lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701),
3. lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren Kerstin Frideen.

Förslagen föranleder följande yttranden.

Lagen om foder

1 §

Lagrådet:

Enligt definitionen i förevarande paragraf menas i lagen med foder sådan vara, som är avsedd att användas för utfodring av djur. Det må här anmärkas att utformningen av definitionen torde utesluta att dricksvatten betraktas som foder i lagens mening; jfr även 2 § tredje stycket 1944 års djurskyddslag. Ej heller av lagförslaget i övrigt eller av motiven kan utläsas, att så skulle vara avsett. Detta innebär exempelvis att bestämmelserna i lagen om användning av foder, som innehåller kemoterapeutiska medel, inte kommer att bli tillämpliga på ett förfarande varigenom sådana medel tillförs djuren genom dricksvattnet.

2 §

Lagrådet:

Andra stycket i denna paragraf innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från lagens tillämpning i fråga om vissa slag av foder eller fodertillsatser eller att bemyndiga lantbruksstyrelsen att meddela sådana föreskrifter.

Av den föreslagna lagtexten framgår inte och motiven i remissen ger inte heller någon antydning om i vilken omfattning, av vilka skäl eller under vilka tänkta förhållanden som ifrågavarande möjlighet att ändra den föreslagna lagens tillämpningsområde är avsedd att utnyttjas. En sådan ordning står enligt lagrådets mening i mindre god överensstämmelse med grunderna för

berörda föreskrifter i regeringsformen. Förslaget bör därför förtydligas på denna punkt, om möjligt genom tillägg i lagtexten.

4 §

Lagrådet:

I specialmotiveringen till förevarande paragraf anförs att 5 § i förslaget blir tillämplig på kemoterapeutika som blandats in i foder utomlands och att sådana medel liksom övriga fodertillsatser måste vara godkända. Bestämmelsen i 5 § avser emellertid såsom den utformats endast tillsättning av fodertillsatser som sker i Sverige. Däremot torde regeringen eller lantbruksstyrelsen med stöd av 4 § andra stycket kunna meddela föreskrifter eller uppställa villkor för användningen av foder som tillsatts kemoterapeutika utomlands.

7 §

Lagrådet:

Denna paragraf innehåller en allmän bestämmelse om hanteringen av foder. Det anges därvid att foder skall hanteras på sådant sätt att det inte blir "skadligt eller annars otjänligt som djurföda eller medför hälsorisker för människor". Därmed åsyftas sannolikt inte bara de typer av otillåtna egenskaper hos ett foder som anges i 3 § 1 och 3 utan även de som nämns under 2 i samma paragraf.

Begreppet "hanteras" synes i detta sammanhang vara avsett att ges en mycket vidsträckt innebörd. Motivuttalandena tyder på att allt som sker med ett foder efter skörd, tillverkning eller import och till dess det slutligen äts upp av ett djur skall räknas som hantering av fodret och därmed faller under bestämmelserna i förevarande paragraf.

Av 17 § i förslaget framgår att den nu aktuella allmänna bestämmelsen om hantering av foder avses bli straffsanktionerad. Den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot 7 § skall således dömas till böter (17 § första stycket 1).

Den sålunda tänkta ordningen aktualiserar flera frågor av både principiell och saklig natur.

I specialmotiveringen till förevarande paragraf anges att i den har ställts upp "en allmän regel" om krav på hanteringen av foder. Det konstateras därefter att den "närmare regleringen får ske genom verkställighetsföreskrifter". Eftersom det härvid torde vara fråga om föreskrifter enligt 8 kap. 13 § regeringsformen och 17 § i förevarande förslag inte innehåller någon straffbestämmelse som anknyter till föreskrifter enligt 7 § är avsikten uppenbarligen att dessa närmare föreskrifter om hanteringen inte skall vara straffsanktionerade.

I motiven angivna exempel på vad sådana särskilda föreskrifter kan tänkas avse ger anledning att fästa uppmärksamheten på vissa problem i straffrättsligt hänseende som den tänkta ordningen kan föranleda. Den

enda gärningsbeskrivning som blir relevant är givetvis den som anges i förevarande paragraf. Vad som eventuellt föreskrivs i detaljbestämmelser kan således aldrig uppfattas som någon formell utfyllnad av straffbudets regler. Samtidigt måste det emellertid förutsättas att detaljföreskrifterna likväl kan få en avgörande betydelse för bedömningen av ansvarsfrågan i ett enskilt fall eftersom däri angivna handlingsnormer lätt kan framstå som i praktiken helt oeftergivliga för undvikande av de negativa effekter som straffbestämmelsen tar sikte på. Till bilden hör vidare att det av ordalagen i förevarande paragraf inte med säkerhet kan utläsas vid vilken tidpunkt i ett pågående skede som straffbarheten avses inträda. Måste den negativa effekten redan ha inträffat eller är det i sammanhanget tillräckligt att det kan konstateras att en påbörjad felaktig hantering typiskt sett leder till samma resultat?

De synpunter i fråga om den föreslagna ordningen som innefattas i vad nu har anförts får en alldeles särskild tyngd av det förhållandet, att den nya lagen avses få ett synnerligen vidsträckt tillämpningsområde. Regleringen föreslås således gälla inte bara för bl. a. odlare, tillverkare och importörer av större partier foder och fodertillsatser utan också för alla jordbrukare och även för varje enskild person som har ett enstaka sällskapsdjur i form av en hund eller en katt.

I 8 § i förslaget ges bestämmelser som möjliggör att regeringen eller lantbruksstyrelsen vid behov kan meddela förbud eller uppställa villkor för bl. a. hanteringen av foder eller visst parti av ett foder. Efterlevnaden av ett sådant förbud eller villkor föreslås bli straffsanktionerad (17 § första stycket 3). Av den föreslagna 14 § följer vidare att tillsynsmyndigheten vid behov kan meddela de förelägganden och förbud som behövs för att bestämmelserna i bl. a. förevarande paragraf skall efterlevas. Ett sådant föreläggande eller förbud får förenas med vite. Efterkoms inte ett föreläggande kan rättelse även ske på den tredskandes bekostnad.

Enligt lagrådets mening kan det på grund av här angivna förhållanden starkt ifrågasättas om inte den lösningen lämpligen bör väljas, att den i förevarande paragraf intagna allmänna regeln om hantering av foder inte förses med någon särskild straffsanktion. För det stora flertalet fall, där en tillämpning av 8 § inte anses motiverad, synes det även vara tillräckligt att det endast utfärdas särskilda råd och anvisningar om hanteringen av foder. Vid detta ställningstagande har lagrådet bl. a. beaktat att värdet av att kunna inskrida med straff i fall då ett felaktigt hanterat foder ännu inte har sålts eller använts inte är särskilt påtagligt. I praktiken kan det nämligen här ofta tänkas uppstå betydande bevissvårigheter samtidigt som det regelmässigt torde föreligga tillräckliga möjligheter att i stället inskrida med ett vitesföreläggande enligt bestämmelserna i 14 §.

För att avsikten bakom paragrafen skall komma till tydligare uttryck än i förslaget bör dess lydelse under alla förhållanden ändras. Godtas lagrådets inställning kan paragrafen förslagsvis ges följande lydelse: "Foder skall

hanteras på sådant sätt att det inte blir av sådan beskaffenhet som anges i 3 § 1-3.”

11 §

Lagrådet:

För att den avsedda innebörden av förevarande paragraf skall komma till tydligare uttryck föreslår lagrådet att paragrafen ges följande lydelse: ”Den som förvärvat vara för vilken skyldighet att lämna uppgift enligt 6 § 3 inte fullgjorts får inte sälja varan vidare utan att uppgiftsskyldigheten fullgörs.”

13 §

Lagrådet (Paulsson, Jermsten):

I förevarande paragraf ges vissa föreskrifter om tillsynen över efterlevnaden av den nya lagen och av de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Bland annat föreslås tillsynsmyndigheten få rätt att komma in i lokaler och andra utrymmen där foder och fodertillsatser hanteras och att där göra undersökningar och ta prover. Tillsynsmyndigheten skall därvid ha rätt att få det biträde av polisen som behövs.

Eftersom lagen föreslås bli tillämplig även på hundar och katter som hålls såsom sällskapsdjur kommer nyss nämnda befogenheter i och för sig att kunna utnyttjas även beträffande enskilda hem. En så långt gående möjlighet till ingripande föranleder betydande betänkligheter. Med hänsyn till att syftet med lagen är att skydda människors och djurs hälsa och då det kan förutsättas att avsikten är att nämnda befogenhet skall få användas endast i yttersta undantagsfall när mycket starka skäl föreligger bör dock förslaget i denna del kunna godtas (jfr 2 kap. 6 och 12 §§ regeringsformen; jfr även 17 § hälsoskyddslagen och 15 § djurskyddslagen).

I paragrafen finns dessutom en regel om att den enskilde, hos vilken tillsynsmyndigheten tar prover, skall vara skyldig att hjälpa till vid provtagningen. Regeln kan enligt lagrådets mening ifrågasättas av både principiella och sakliga skäl. Med hänsyn härtill och med tanke på den föreslagna bestämmelsen om möjlighet att erhålla biträde av polismyndighet förordar lagrådet att nu ifrågavarande regel utgår ur förslaget.

Mueller anför:

Eftersom lagen föreslås bli tillämplig även på hundar och katter som hålls såsom sällskapsdjur, kommer tillsynsmyndigheten enligt förevarande paragraf att få rätt att ta sig in även i enskilda hem. En så långt gående möjlighet till ingripande föranleder betydande betänkligheter och aktualiserar frågan om förslaget i denna del är förenligt med regeringsformens föreskrifter till skydd för våra grundläggande fri- och rättigheter i 2 kap. 6 och 12 §§. Med hänsyn till att syftet med den föreslagna lagen är att skydda människors och djurs hälsa och då det kan förutsättas att avsikten är att

nämnda befogenhet skall användas endast i yttersta undantagsfall när mycket starka skäl föreligger bör förslaget i denna del kunna godtagas. Det bör dock krävas att lagtexten kompletteras så att nyss nämnda avsikt kommer till klart uttryck. Endast härigenom erhålls ett tillräckligt skydd för de grundläggande fri- och rättigheterna i detta fall.

En jämförelse med rättsordningen i övrigt ger vid handen att en motsvarighet till nyss nämnda befogenhet hittills inte ansetts nödvändig enligt den närmast jämförliga lagstiftningen, livsmedelslagen (1971: 511). Enligt 3 § livsmedelslagen, vilken ändrades senast 1982: 1081, gäller nämligen lagen i princip inte hanteringen av livsmedel i enskilda hushåll. Av lagrådsremissen kan inte utläsas något bärande skäl varför det behövs en vidsträcktare befogenhet i här angivet hänseende beträffande foder än beträffande livsmedel. Att i enlighet med förslaget införa en sådan vidsträcktare befogenhet beträffande hund- och kattfoder som finns i enskilda hem förefaller särskilt märkligt beträffande alla de födoämnen som kan vara avsedda både för människor och för hundar eller katter och alltså definitionsmässigt kan vara både livsmedel och foder; finns exempelvis mjölk i en enskild människas hem kan hanteringen därav inte föranleda något intrång i hemmet enligt livsmedelslagen om mjölken är avsedd för en människa men däremot kan ett sådant intrång ske om mjölken är avsedd för hunden eller katten. Att en sådan åtskillnad kan föranleda tillämpningssvårigheter är självfallet.

På anförda skäl förordar jag att den nya lagen kompletteras med en undantagsregel som motsvarar 3 § livsmedelslagen i vad avser hanteringen i enskilda hem av foder som är avsett för hundar och katter vilka hålls såsom sällskapsdjur.

Jag instämmer i vad övriga ledamöter anført om skyldighet för enskilda att hjälpa till vid provtagning.

16 §

Lagrådet:

Enligt denna paragraf får regeringen föreskriva att särskilda avgifter får tas ut för den tillsyn som utövas enligt lagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter. Av lagtexten framgår inte vem som skall betala sådana avgifter, men av den allmänna motiveringen framgår att kostnaderna i deras helhet avses skola belasta vad som betecknas "fodervaruhandeln". Någon närmare beskrivning av kretsen avgiftsskyldiga innehåller inte remissprotokollet.

Den föreslagna regleringen har förebild i 12 § av 1961 års lag om tillverkning av och handel med fodermedel m. m. Enligt denna paragraf skall till täckande av kostnaderna för den fodermedelskontroll som utövas enligt lagen avgift gäldas av tillverkare och importörer enligt taxa, som fastställs av regeringen. Av remissprotokollet framgår att avgifter tas ut på det sättet att kostnaderna för analys av fodermedelsprover betalas av varje företagare direkt till den institution som utfört analysen medan övriga kostnader

fördelas på tillverkare av foderblandningar i förhållande till tillverkningsvolymen.

Avsikten är, såsom framgår av remissprotokollet, att kostnaderna även i fortsättningen skall tas ut i samma principiella ordning eller således genom direkt betalning av analyskostnaderna och genom fördelning av övriga kostnader efter omsättningsvolym el. dyl. De kostnader som har avseende på jordbruksföretagen eller andra subjekt i förbrukningsledet skall dock enligt förslaget inte till någon del tas ut av dessa utan avses i stället i sin helhet skola belasta fodervaruhandeln.

Det må här erinras om att den statsrättsliga karaktären av ersättningar som schablonmässigt tas ut av en bransch eller annat kollektiv för att täcka kostnaderna för en myndighets kontroll av kollektivet, varit föremål för riksdagens bedömande i tidigare sammanhang. Därvid har riksdagen intagit den ståndpunkten att sådana ersättningar är att betrakta som avgifter i regeringsformens mening och inte som skatter (jfr ex. vis prop. 1978/79: 170 s. 131 f. och 148). Riksdagen kan följaktligen delegera frågor om sådana ersättningar till regeringen enligt 8 kap. 7 § regeringsformen.

Den ordning som föreslås i nu förevarande fall väcker emellertid betänkligheter i ett visst avseende. Såsom tidigare redovisats är avsikten att fodervaruhandeln skall belastas inte bara med de kontrollkostnader som rör branschens egen verksamhet utan även med kostnaderna för den kontroll som riktar sig mot jordbruksföretagen och andra subjekt i förbrukningsledet. De kostnader som föranleds av kontrollverksamheten i sistnämnda hänseende avser således – i vart fall till den del kontrollen gäller annat än produkter som härstammar från fodervarubranschen – förhållanden som inte har något samband med branschens egen verksamhet. Att på detta sätt belasta ett visst kollektiv med för detta främmande kostnader strider enligt lagrådets mening mot de principer som annars tillämpas i fråga om avgifter. En avgift av sådant slag torde i realiteten vara att betrakta som en punktskatt.

Enligt vad som anförs i remissprotokollet kan kostnaderna för den kontrollverksamhet som inte har samband med fodervaruhandeln förväntas bli förhållandevis obetydliga. Denna omständighet utgör dock knappast ett godtagbart motiv för en sådan övervältring varom här är fråga. Enligt lagrådets mening är det nämligen från konstitutionell synpunkt av väsentlig betydelse att områdena för skatt och för avgift hålls i sär med största möjliga noggrannhet eftersom riksdagen enligt regeringsformen i fråga om avgifter har möjlighet att i vissa fall bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter medan beträffande skatter sådan möjlighet inte föreligger.

Såsom paragrafen är utformad får samtliga tillsynskostnader tas ut genom avgifter. Beaktas lagrådets ovan redovisade synpunkter kan avgiftsbeläggningen emellertid – under förutsättning att lantbruksföretagen m. fl. inte belastas med avgifter – inte omfatta samtliga kostnader för tillsynen enligt lagen. För att lagtexten inte skall bli missvisande torde den därför

böra jämkas något. Detta synes enklast kunna ske genom att orden "den tillsyn som utövas" utbytes mot "tillsyn som utövas".

17 §

Lagrådet:

Denna paragraf innehåller lagens straffbestämmelser.

Lagrådet har tidigare under 7 § förordat den ändringen i förevarande paragraf att 7 § undantas från de bestämmelser som straffsanktioneras under första stycket 1.

Ett av skälen bakom detta lagrådets ställningstagande är att förevarande lag avses få ett synnerligen vidsträckt tillämpningsområde. Den föreslås således gälla i princip alla som producerar, importerar, handlar med eller använder de typer av djurfoder och tillsatser därtill som omfattas av regleringen. Såväl behovet av att kunna inskrida med ett straff som de enskilda gärningarnas inbördes straffvärde måste under sådana förhållanden vara ytterst växlande. Som tänkbara ytterligheter kan i sammanhanget pekas på å ena sidan den som i vinstsyfte systematiskt tillverkar eller sprider stora mängder av direkt hälsofarligt foder och å andra sidan den enskilda person som ger sitt enda sällskapsdjur något inköpt foder som av en tillfällig orsak, vilken i och för sig kan läggas vederbörande till last som oaktsamhet, måste betecknas som "annars otjänligt som djurföda".

Mot bakgrund av nu anförda förhållanden kan enligt lagrådets mening såväl kriminalpolitiska som praktiska skäl åberopas för att paragrafen bör kompletteras med en regel som anger att "i ringa fall" inte skall dömas till ansvar. Behovet av en sådan undantagsregel torde framträda med ännu större styrka om även en felaktig hantering av foder, dvs. brott mot 7 §, kriminaliseras.

Av 14 § i förslaget följer att tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att föreskrifter i lagen eller som meddelats med stöd av den skall efterlevas. I beslut om föreläggande eller förbud får tillsynsmyndigheten sätta ut vite.

Förevarande paragraf innehåller mycket omfattande straffbestämmelser. Enligt en allmän princip i svensk rätt bör det inte vara möjligt att ingripa med både straff och vitespåföljd mot samma förfarande (jfr NJA 1982 s. 633 och uttalanden i prop. 1984/85:96). Med hänsyn till denna princip och med tanke på de praktiska fördelar som kan vara förenade med förbud eller föreläggande enligt 14 § förordar lagrådet att förevarande paragraf kompletteras med en regel vilken anger att den som överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud inte får dömas till straff för samma gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet (jfr bl. a. 27 § fjärde stycket skogsvårdslagen 1979:429).

I tredje stycket i förslaget till denna paragraf lämnas en särskild hänvisning till bestämmelserna i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling för fall då någon i strid med föreskrift som meddelats enligt 8 § inför eller

försöker införa foder till riket. Syftet med detta stycke skulle enligt lagrådets mening på ett enklare och även tydligare sätt komma till uttryck om det föregående stycket i stället kompletteras med orden "eller enligt lagen (1960: 418) om straff för varusmuggling".

19 §

Lagrådet:

Paragrafen innehåller besvärregler. Enligt andra stycket är kammarrätten besvärinstans i fråga om beslut av lantbruksstyrelsen i ärenden, som avses i 13 § första stycket samt 14 och 15 §§, eller således beträffande beslut, som styrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet fattar i enskilda fall. Denna ordning överensstämmer med den allmänt tillämpade principen att besvärärenden, i vilka rättsfrågan är huvudsaken, skall avgöras av domstol (jfr prop. 1983/84: 120, s. 29). I fråga om beslut, som lantbruksstyrelsen fattar med stöd av bemyndigande av regeringen enligt 2 § andra stycket, 4–6 eller 8 §, eller alltså i huvudsak beträffande normbeslut, skall regeringen enligt förslaget meddela föreskrifter om överklagande.

I första stycket av förevarande paragraf regleras ordningen för överklagande av beslut av lantbruksnämnd. Här avses således fall, då lantbruksstyrelsen enligt 12 § överlåtit till lantbruksnämnden att utöva viss tillsyn i länet. I stycket föreskrivs att lantbruksnämndens beslut får överklagas genom besvär hos lantbruksstyrelsen. Mot styrelsens eget beslut i en överklagad fråga får däremot enligt samma stycke talan inte föras; skulle styrelsen i anledning av besvärärendet fatta beslut som inte avser den överklagade frågan, får dock ett sådant beslut överklagas till kammarrätten.

Såsom tidigare redovisats utgör kammarrätten besvärmyndighet för överklagande av beslut, som lantbruksstyrelsen i egenskap av tillsynsmyndighet fattar i första instans. De beslut som en lantbruksnämnd kan fatta enligt lagen är av exakt samma beskaffenhet som lantbruksstyrelsens berörda beslut. Förslaget att lantbruksstyrelsens beslut i den från lantbruksnämnden överklagade frågan inte får överklagas medför att ett ärende, som till sin typ är sådant att det enligt gängse principer skall överprövas av domstol, inte medges en sådan prövning i fall då tillsynsbefogenheten delegerats till lantbruksnämnden. Den föreslagna ordningen – som inte motiverats i remissprotokollet – är ägnad att väcka allvarliga betänkligheter med hänsyn till den enskildes berättigade intresse att kunna få ett för honom betungande förvaltningsbeslut överprövat av förvaltningsdomstol. Lagrådet, som finner det naturligt att besvär över lantbruksnämndens beslut får föras hos lantbruksstyrelsen, föreslår därför att styrelsens beslut i ett sådant besvärärende skall få överklagas till kammarrätten liksom andra beslut av lantbruksstyrelsen i ett tillsynsärende. Lagtekniskt kan detta lösas exempelvis genom att det föreslagna andra stycket får bilda första stycket i paragrafen och att bestämmelser om överklagande av

lantbruksnämnds beslut tas upp i ett andra stycke av förslagsvis följande lydelse: "Beslut av lantbruksnämnden får överklagas hos lantbruksstyrelsen genom besvär. Lantbruksstyrelsens beslut i ett sådant ärende får överklagas hos kammarrätten."

Övergångsbestämmelserna

Lagrådet:

I femte punkten bemyndigas regeringen, eller myndighet som regeringen bestämmer, att föreskriva de avvikelser från lagen som behövs med hänsyn till "övergångssvårigheter för näringslivet".

Med hänvisning till vad lagrådet tidigare anfört i fråga om 2 § andra stycket, vilket i allt väsentligt är tillämpligt även beträffande förevarande övergångsbestämmelse, vill lagrådet särskilt framhålla den osäkerhet som föreligger angående vad som här bör kunna betraktas som en övergångstid.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-02-28

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Peterson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Lundkvist

Proposition om lag om foder

---

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om foder,
2. lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701),
3. lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Förslaget till lag om foder

1 §

För undvikande av oklarhet bör definitionen av foder förtydligas så att det klart framgår att även dricksvatten som är avsett för djur omfattas av lagen.

2 §

Lagrådet har riktat anmärkning mot den i andra stycket intagna undantagsmöjligheten. Mot bakgrund av svårigheterna att närmare ange kriterierna för regelns tillämpning och då andra bemyndiganden i lagen i erforderlig mån medger en differentierad tillämpning i fråga om olika foder och fodertillsatser, bör undantagsregeln enligt min mening kunna utgå.

Lagrådet har i anslutning till 13 § anfört vissa betänkligheter mot att lagen medger tillsyn i enskilda hem där hundar och katter hålls som sällskapsdjur.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 6 december 1984.

Visserligen är befogenheten att utöva tillsyn i enskilda hem där hund och katt hålls som sällskapsdjur, såsom lagrådet också anför, avsedd att användas endast i yttersta undantagsfall när det finns mycket starka skäl. När sådana skäl föreligger torde det emellertid för flertalet fall finnas tillräckliga möjligheter att ingripa med stöd av djurskyddslagen (1944: 219) eller hälsoskyddslagen (1982: 1080). Som en ledamot av lagrådet föreslagit bör därför enligt min mening hanteringen i enskilda hem av foder som är avsett för hundar och katter som hålls som sällskapsdjur undantas från lagens tillämpningsområde. Detsamma bör gälla i fråga om kaniner. En bestämmelse härom bör lämpligen tas in som ett andra stycke i 2 §.

4 §

Jag instämmer i vad lagrådet anför i fråga om foder som tillförts kemoterapeutika utomlands. Med stöd av 4 § andra stycket finns det möjligheter att meddela sådana föreskrifter och villkor att kemoterapeutika, som ingår i importerat foder, blir underkastade tillfredsställande reglering och kontroll.

Jag vill i sammanhanget erinra om bestämmelserna i förordningen (1973: 233) om skyldighet för myndighet att underrätta kommerskollegium om vissa föreskrifter m. m.

7 §

Jag instämmer i vad lagrådet har anför vid förevarande paragraf. I enlighet med vad lagrådet föreslagit bör den i paragrafen intagna allmänna regeln om hantering av foder inte förses med en särskild straffsanktion. Paragrafen bör också med en redaktionell jämkning utformas i enlighet med lagrådets förslag.

8 §

Jag vill framhålla att när det gäller hanteringen av foder från arbetsmiljösynpunkt det redan i dag finns möjligheter att meddela föreskrifter med stöd av arbetsmiljölagen (1977: 1160). Bemyndigandet i förevarande lag att meddela föreskrifter för hanteringen skall inte utnyttjas i detta syfte.

11 §

Paragrafen bör ges den lydelse som lagrådet har föreslagit.

13 §

Vad lagrådet har anför vid förevarande paragraf har jag såvitt avser frågan om tillsyn i enskilda hem behandlat i anslutning till 2 §. Jag biträder lagrådets förslag om att regeln om skyldighet att hjälpa till vid provtagning bör utgå.

16 §

Vad gäller kostnaderna för foderkontrollen vill jag framhålla följande. Avsikten är att kontrollen i första hand och så gott som uteslutande skall avse foderhandeln. Någon heltäckande kontroll av fodrets beskaffenhet i övrigt skall inte ske. Såsom framgår av lagrådsremissen skall således endast i undantagsfall och då särskilda skäl föreligger fodret i jordbruksföretagen kontrolleras. Detta innebär att kostnaderna för foderkontrollen praktiskt taget i sin helhet kommer att hänföra sig till handelsledet. Kostnaden för kontrollen i övrigt torde i sammanhanget vara närmast försumbar. Med anledning av de synpunkter som lagrådet anfört i fråga om avgiften vill jag emellertid framhålla att foderhandeln bör belastas enbart med de kontrollkostnader som rör branschens egen verksamhet. I lagrådsremissen har pekats på svårigheten att i övrigt täcka kostnaderna för kontrollen genom avgifter. En sådan kostnadstäckning kan enligt min mening komma i fråga endast då en kontroll utvisar att fodret faktiskt inte uppfyller kvalitetskraven eller att gällande foderbestämmelser i övrigt inte iakttagits. Med hänsyn till de ytterst begränsade resurser som i övrigt kan komma att tas i anspråk för kontrollen i andra led än handelsledet bör berörda myndigheter kunna klara denna inom givna ramar.

Eftersom avgiften inte bör avse bara den rena tillsynen som utövas med stöd av 12–15 §§ utan också kontrollen i övrigt enligt lagen bör detta klart framgå av lagtexten. Föreskrifter om avgifter bör också efter regeringens bemyndigande kunna meddelas av lantbruksstyrelsen. Lagtexten bör jämkas i enlighet härmed.

17 §

Genom det av mig nyss föreslagna undantaget i 2 § andra stycket för hanteringen av foder i enskilda hem har lagens tillämpningsområde blivit mindre vidsträckt än vad lagrådet har utgått från i sitt yttrande. Genom att brott mot 7 §, som jag nyss föreslagit, inte kriminaliseras har också det straffbara området inskränkts. Det oaktat bör emellertid som lagrådet föreslagit paragrafen kompletteras med en regel som anger att i ringa fall inte skall dömas till ansvar. Även i övrigt godtar jag vad lagrådet har anfört vid ifrågavarande paragraf och förordar att paragrafen ändras på sätt som lagrådet föreslagit.

19 §

Jag instämmer i vad lagrådet har anfört vid förevarande paragraf och förordar att paragrafen ändras i enlighet med lagrådets förslag.

Övergångsbestämmelserna

Den nya lagen föreslås inte träda i kraft förrän den 1 januari 1986. Detta bör möjliggöra för fodertillverkare och andra att i viss utsträckning anpassa sig till de nya reglerna till dess att de börjar gälla. Med hänsyn till de

förändringar som föreslås finns det emellertid skäl att anta att den nya lagen inte fullt ut kan börja tillämpas redan den 1 januari 1986 på grund av övergångssvårigheter för näringslivet. Att nu närmare ange hur lång övergångstid som kan behövas torde knappast vara möjligt. Klart är emellertid att det inte bör komma i fråga att utnyttja regeln för några mera permanenta undantag. Enligt min mening framgår detta av att de avvikelser som kan komma att tillåtas med stöd av den föreslagna punkt 5 skall vara betingade av just övergångssvårigheter.

Utöver vad som följer av det anförda bör vissa redaktionella ändringar göras i lagförslaget.

Förslaget till lag om ändring i lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor

Jag kommer att senare föreslå regeringen att föreslå riksdagen att anta en proposition om kemikaliekontroll. Mitt förslag innebär att lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor ersätts av en ny lag om kemiska produkter. Den redaktionella ändringen i förstnämnda lag som föreslagits i lagrådsremissen med förslag till lag om foder kommer vid ett bifall till anförda proposition inte att behövas. Förslaget bör alltså utgå.

2 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anført hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade förslagen till

1. lag om foder,
2. lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962:701) med vidtagna ändringar.

3 Övrigt

Mitt förslag innebär att lantbruksstyrelsen övertar ansvaret för foderkontrollen från statens jordbruksnämnd. Detta sker utan ökade kostnader för statsbudgeten. Jag avser att senare återkomma till regeringen beträffande fördelningen av resurser för foderkontrollen för budgetåret 1985/86 m. m.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 6 december 1984	6
1 Inledning	6
2 Allmän motivering	7
2.1 Allmänna utgångspunkter	7
2.2 Foders beskaffenhet	8
2.3 Lagens tillämpning på jordbruksföretag	9
2.4 Fodertillsatser	10
2.5 Särskilt om antibiotika och andra kemoterapeutiska medel som fodertillsats	12
2.6 Lagens tillämpning på olika djurslag	17
2.7 Tillsynsmyndighet	18
2.8 Avgifter för kontrollen av foder m. m.	19
3 Upprättade lagförslag	20
4 Specialmotivering	20
4.1 Förslaget till lag om foder	20
4.2 Förslaget till lag om ändring i läkemedelsförordningen (1962: 701)	28
4.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1973: 329) om hälso- och miljöfarliga varor	28
5 Hemställan	28
6 Beslut	28
Bilaga 1 Lantbruksstyrelsens förslag till fodervarulag	29
Bilaga 2 Sammanställning av remissyttrandena	32
Bilaga 3 De remitterade lagförslagen	49
Utdrag av lagrådets protokoll den 23 januari 1985	54
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 28 februari 1985	63
1 Anmälan av lagrådsyttrande	63
2 Hemställan	66
3 Övrigt	66
4 Beslut	67